



Institutionen för Individ och Samhälle  
Socialpedagogiska programmet  
SoP 07, Campus

[Men det är ju så det borde vara...]

- En kvalitativ studie om sex unga kvinnors förhållande till kvinnlighet

[But that's how it should be...]

- A qualitative study of six young women's relationship to femininity

Författare: Kristin Andreasson och Theréce Ottosson

Examensarbete i Socialt arbete, 15 hp  
Handledare: Anna Johansson  
Vårterminen 2010

## Förord

Först vill vi ge en stor kram till ”våra” tjejer.

Tack för att Ni delade era tankar med oss! Utan Er hade denna studie inte varit möjlig. Ett stort tack till dig Anna. Som vår handledare har du varit en inspirationskälla. Du har hjälpt oss nysta upp våra tankar och givit oss tron på oss själva.

Sedan vill vi rikta vår tacksamhet till våra nära och kära.

Utän Er hade vi heller aldrig rott detta i land.

Sist men inte minst vill vi ge varandra en stor kram. Vi tackar varandra för att vi stått ut med våra svackor och satt vår långa vänskap på prov. Nu kan vi säga att vi gjorde det! Vi har också höjt vår vänskap till en annan nivå.

TACK!

Kristin & Theréce

## Sammanfattning

Titel:	[Men det är ju så det borde vara...] En kvalitativ studie om sex unga kvinnors förhållande till kvinnlighet.
Författare:	Kristin Andreasson & Theréce Ottosson
Nivå/arbetets art:	Kandidat/examensarbete, 15 hp
Ämne:	Socialt arbete
Program:	Socialpedagogiska programmet, 180 hp Högskolan Väst
Termin:	Vårterminen 2010
Handledare:	Anna Johansson

## Sammanfattning

Syftet med denna studie är att vi med utgångspunkt från den kvinnliga kroppen ska försöka ringa in vad unga kvinnor uppfattar som typiskt kvinnligt och hur detta påverkar dem som individer. Hur fri eller ofri kvinnan anser sig vara att förhålla sig till rådande skönhetsideal, till män och till andra kvinnor. Våra frågeställningar är: Hur iscensätter unga kvinnor kvinnlighet genom kroppen? Vilken mening ger unga kvinnor sitt iscensättande? Finns det något som tyder på begränsningar i frihet kring kvinnlighet och kropp? Detta gör vi utifrån ett övergripande genusperspektiv och med hjälp av de centrala teoretiska begreppen; genus/kön, normativ femininitet, heteronormativitet, performativitet, frihet/makt och den kvinnliga kroppen. Vi har använt kvalitativ metod och vi har genom intervjuer med sex tjejer i gymnasieålder samlat in vårt material. Materialet är bearbetat och analyserat utifrån IPA-modellen vilken går ut på att bygga teman utifrån intervjuerna. De teman vi framhåller i studien är: *Kvinna med stort K, Att hitta balans, Jag vill va unik...(men på rätt sätt), Få en bra kille och lära sig umgås med tjejer, Att vara något för alla samt Strävan efter omöjligheten och vägen dit.*

Genom att låta våra informanternas röster synliggöras i vår analys har vi kunnat svara på frågan hur de själva upplever sig iscensätta kvinnlighet. Det som blivit tydligast i analysen är att det finns en stor kunskap och medvetenhet bland tjejerna kring detta ämne. Detta visar den komplexitet som finns kring unga kvinnor i dagens samtid. Fler slutsatser man kan dra är att hur kvinnan iscensätter sig ger olika grader av social status. Ofrihet handlar inte om begränsade handlingsmöjligheter. Det handlar snarare om konsekvensernas verkan av de val man gör. Medvetenheten kring vad som kan hända om man inte gör sig kvinnlig på rätt sätt, om man går för långt från normen, skapar upplevelsen av att inte vara fri.

Nyckelord: Iscensättning, kvinnlighet, kvinnliga kroppen, genus, makt, normativ femininitet, heteronormativitet

## Abstract

Title:	[But that's how it should be...] A qualitative study of six young women's relationship to femininity
Authors:	Kristin Andreasson & Theréce Ottosson
Level:	Bachelor's Thesis, 15 Higher Education Credits
Subject:	Social Work
Program:	Program in Social pedagogy, 180 Higher Education Credits University West
Term:	Spring term 2010
Supervisor:	Anna Johansson

## Summary

The aim of this study was to try to identify what young women see as typically female and how this affects them as individuals, focusing on the female body. How free or limited do they consider themselves to respond to prevailing ideals of beauty, to men and other women. Our questions are how young women construct femininity through the body and why? We do this by using a holistic gender perspective and with the help of key theoretical concepts; gender, normative femininity, heteronormativity, performance, freedom/power and the female body. We have had a qualitative approach and we have done interviews with six girls in secondary school age. The material is processed and analyzed on the basis of the IPA model, which aims to build themes from the interviews. The themes we have stressed in the study are: *Female with large F*, *To find balance*, *I want to be unique... (but in the right way)*, *Get a good boyfriend and learn to socialize with girls*, *To be something for everyone* and *desire after impossibility and the road ahead*. By letting our informant's voices be made visible in our analysis, we have been able to answer the question of how they experience their own construction of femininity. What becomes visible in the analysis is the great knowledge and awareness which are among the girls on this subject. This shows the complexity that exists around young women today. More conclusions that can be drawn is that whichever way the woman construct her femininity gives different degrees of social status. Lack of freedom is not about the limited possibilities for action it is rather the impact the effectiveness of the choices made and the awareness of those who provide the experience of not being free.

Keywords: Construction, women, female body, Gender, power, normative femininity, heteronormativity

# Innehållsförteckning

<b>Kapitel:</b>	<b>Sidan:</b>
<b>1. Inledning</b> .....	1-4
1.2 Bakgrund .....	2-4
<b>2. Syfte</b> .....	5
2.2 Definition kvinnlighet.....	5
<b>3. Teori</b> .....	6-14
3.1 Genus/kön .....	6-7
3.2 Frihet/makt.....	7-9
3.3 feminina/kvinnliga kroppen.....	9-11
3.4 performativitet .....	11
3.5 Normativ femininitet.....	12-13
3.6 Heteronormativitet.....	13-14
<b>4. Tidigare forskning</b> .....	14-17
<b>5. Metod</b> .....	17-26
5.1 tillvägagångssätt .....	18
5.2 Urval .....	18-19
5.3 Avgränsningar .....	19-20
5.4 Kontakten med informanterna.....	20
5.5 Intervju .....	20
5.6 Analys.....	21-22
5.7 Förförståelse.....	22-23
5.8 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet.....	23-25
5.9 Etiska reflektioner.....	25-26
<b>6. Analys och resultat</b> .....	26-43
6.1 Kvinna med stort K.....	26-28
6.1.1 <i>Teoretiska reflektioner</i> .....	28
6.2 Att hitta balans.....	29-32
6.2.1 <i>Teoretiska reflektioner</i> .....	30-32
6.3 Jag vill va unik...(men på rätt sätt).....	32-34
6.3.1 <i>Teoretiska reflektioner</i> .....	33-34
6.4 Få en bra kille och lära sig umgås med tjejer .....	34-36
6.4.1 <i>Teoretiska reflektioner</i> .....	36-37
6.5 Att vara något för alla .....	37-39

6.5.1 <i>Teoretiska reflektioner</i> .....	38-39
6.6 Strävan efter omöjligheten och vägen dit.....	39-43
6.6.1 <i>Teoretiska reflektioner</i> .....	42-43

<b>7. Slutdiskussion</b> .....	43-47
--------------------------------	-------

## **8. Referenslitteratur**

### **9. Bilagor**

- 9.1 Informationsbrev 1
- 9.2 Informationsbrev 2
- 9.3 Intervjuguide
- 9.4 Utdrag transkription

# 1. Inledning

”Åh, men det där är ju så typiskt kvinnligt!”. Har vi inte alla någon gång sagt så, eller hört någon säga så?

Men vad är det egentligen som är så typiskt kvinnligt? I vårt samhälle är en av de starkaste strukturerna vi har att förhålla oss till just uppdelningen mellan män och kvinnor. Tadelningen av människan som två väsensskilda varelser med olika typer av egenskaper. Särskiljandet som visar våra platser i samhället. De vi har att förhålla oss till och de vi har att rätta oss efter. Det finns skillnader mellan könen som inte grundar sig i den biologiska fysiken. Skillnader som många gånger är ganska orättvisa och som ger oss olika möjligheter i livet. Skillnader som vi är med och skapar och låter leva vidare utan att ifrågasättas.

Vi har med ett kvalitativt angreppssätt gjort intervjuer med sex tjejer i gymnasieålder för att försöka få svar på våra frågor och få en inblick i hur de själva ser på sin iscensättning av kvinnlighet genom kroppen. Tjejernas röster kommer att speglas i vår resultat- och analysdel.

Vårt intresse grundas i att vi själva har erfarenheter av hur det är att vara kvinna och betydelsen av att ha en kvinnlig kropp. Vi har båda mycket tankar och idéer om hur vi förhåller oss till vår värld i egenskap av att vara kvinnor. Vi är kvinnor och lever i en tid som är fokuserad på kropp, kontroll och perfektion. Att värja sig ifrån allmänhetens uppfattning och mediers påverkan av hur våra kroppar ska se ut, röra sig och uppfattas så som kvinnliga är i det närmaste omöjligt.

I samtal med vänner och arbetskamrater, systrar och mammor så återkommer ständigt diskussionerna kring huruvida vi duger eller ej. Duger som mamma, duger som vän, duger som kvinna, duger som sin kropp. För oss började medvetenheten väckas tidigt i tonåren, om inte ännu tidigare. Medvetenheten om att ha en kropp som aldrig kan bli perfekt. Medvetenhet kring vad som passar sig för en ung tjej att göra och inte göra. Medvetenheten om dom andra, killarna, och vad vi trodde att de förväntade sig och ville ha av oss.

Vi har själva på olika vis brottats med känslor av att inte duga och frågat oss vad det egentligen är för ideal vi strävar efter. Känslan av att ha mer krav på sig som tjej har väckt frustrationer vilka ibland har varit svåra att hantera. Vi har stått där som de flesta andra tjejer och vänt och vridit oss i provhytten ”är jag inte för tjock?” eller ”guud vilka bleka ben jag har!”. Vi har också vändats över att behöva visa våra pojkvänner vårt ”rätta jag” när vi tvättat bort sminket eller tog av oss kläderna för första gången. Att åka till badhuset med skolan är något vi båda minns som en ångestladdad

upplevelse. Vi har blivit äldre och slutat skolan. Badhuset har bytts ut mot andra platser där det får betydelse för oss hur vi ser ut och hur vi framför oss själva som kvinnor. Antagligen har vi blivit lite tryggare i oss själva och ser på våra kroppar och oss själva med något blidare ögon. Men den är inte så hemskt långt borta, den där blicken, de fördömande ögonen i spegeln.

Vi blir fortfarande dagligen matade med bilder, tips och råd om hur vi ska se ut, om hur vi borde vara och hur vi ska gå tillväga för att uppnå detta. Allt detta gör det viktigt för oss, även på ett personligt plan, att försöka synliggöra vad det faktiskt innebär att vara kvinna. Och hur dessa strukturer begränsar oss som människor att vara individuella aktörer bortom könens gränser. Det ligger något i det som Björk (1997) skriver, att det inte ska vara någonting fint i att vara kvinna utan att det borde istället vara ointressant. Och det är kanske just det ointressanta vi borde sträva efter för att på något sätt uppleva friheten i att bara vara människa?

## 1.2 Bakgrund

I dagens samhälle förväntas människan vara en fri individ med ett eget ansvar; som för att vara lyckad skall vara flexibel och genom konsumtion skapa ett omväxlande, varierat liv. Människan skall inte bli fångad av något utan det är hon själv som ska fånga dagen (Lalander & Johansson, 2001). Vi förväntas lyckas i livet, lyckas med karriär och studier, resa jorden runt, ta hand om kroppen och leva det lyckliga familjelivet. Samhället är präglad av en konsumistisk inställning till både kunskap, stilar och värderingar (Giddens, 2003). Det för vår studie intressanta är, det Lalander och Johansson (2001) skriver om, hur den unga, vackra och perfekta kroppen står i centrum för hela konsumtionskulturen. De kroppar som visas upp är totalt förskönade och det är dessa bilder vi möter hela tiden genom massmedia vilket gör det svårt om inte omöjligt att värja sig emot. Människans eget ansvar över kroppen och kroppens görbarhet blir en symbol och ett gestaltande för att ha lyckats i livet. Som Bordo påvisar så symboliserar kroppen, framförallt den kvinnliga kroppen, och dess utseende vilken människa man är. Alltså en snygg och vältränad kropp vittnar om en inre kontroll, stark karaktär - en lyckad människa (Bordo, 1993 se Ambjörnsson, 1998).

Göthlund (2002) beskriver att idealen för hur en kvinnas kropp ska se ut och föras fram är om inte ouppnåeliga för alla så är de det för de allra flesta. Uppmaningar från tidningar och reklam förklarar hur celluliterna ska försvinna och hur vi ska gå ner fem kilo innan midsommar. En kvinnlig kropp ska vara smal för att ses och uppfattas som just kvinnlig skriver Johansson (1999). För att leva upp till de normer som existerar kring kvinnokroppen måste den formas och disciplineras - kvinnokroppen måste kontrolleras (se bl.a: Bartky, 1990, Johansson, 1999). Bordo resonerar kring makt utifrån termer av disciplinering i stället för förtryck. Genom att disciplinera kroppen på rätt



sätt så att den passar in i mallen för vad som anses vara gångbart upprätthålls också den hierarkiska ordningen mellan könen. Eftersom kvinnan är sin kropp till mycket större del än mannen på så vis att utseende och kroppsfixering är egenskaper som mycket tydligare är en del av de egenskaper som tillskrivs kvinnan (Bordo, 1993 se Frisell-Ellburg, 1998).

Detta kan kopplas till heteronormen som finns i vårt samhälle som beskrivs nedan (se stycke 3.6). Det talas mycket om hur stor pressen är på unga tjejer idag. Pressen som handlar om att kunna leva upp till alla de krav och förväntningar som ställs. Vi hör dagligen om hur många tjejer och kvinnor som på olika sätt mår dåligt. Hur påverkas kvinnors bild av sig själva idag av hur strukturerna kring den kvinnliga kroppen ser ut? Detta är något vi vill försöka skönja i mötet med informanterna.

Vi står i duschen och råkar skära oss på benen med rakhyveln för att idealet säger oss att vi måste ha släta hårfria ben. Vi gör det för oss själva, för att vi känner oss ofräscha annars. Vi gör det för att våra män ska finna oss mer attraktiva. Vi har lärt oss att kroppshår är äckligt på en kvinna om vi inte talar om håret på huvudet, där det helst ska vara långt. I ett TV-program diskuterades det för ett tag sedan om hur kvinnor kan drabbas av något som kallas för ”kärleks-förstoppning” i början av en relation. Det innebär att man inte klarar av att gå på toaletten av rädsla för att det ska höras eller för den delen lukta illa. Hur kan det komma sig att en så grundläggande funktion i den mänskliga kroppen blir något onaturligt och pinsamt för kvinnor?

Anna Johansson (1999) skriver i sin bok *Elefant i nylonstrumpor*, om nicaraguanska kvinnors syn på kroppens betydelse, ”*Det hör till naturen; vissa är tjocka andra är smala. Så är det.*” (s.161) uttrycker en kvinna sig. Alltså ur en sådan synvinkel är kroppen inget man kan välja och heller inget att ansvara för. Den syn de nicaraguanska kvinnorna innehar är lika förkroppsligad i dem som våran västerländska syn är i oss. Vi lever i det samhälle vi är fostrade i och upprätthåller själva vår position som kvinna med allt vad det innebär.

Vad begränsar eller möjliggör olika alternativ till de handlingsmöjligheter kvinnan har inom den begränsning vilken kroppen faktiskt är?

Åsa Crona-Leandoer (1991) skriver i sin bok *Bakom spegeln* att den ”Vackra kvinnan” naturligtvis aldrig får gå på toaletten, aldrig svettas, kräkas eller för den delen åldras. Riktigt så drastiskt tror vi nog inte att det är hela tiden och överallt. Men det är heller inte taget ur luften. Ambjörnsson (2008) beskriver hur tjejerna i hennes avhandling har en så kallad okvinnlig dag på söndagar. Då får de vara och se ut hur de vill vilket de uppfattar som skönt.

Vi är naturligtvis medvetna om att killar och män också brottas med föreställningar och normer kring hur de ska vara och uppfattas. Vi har valt att ha vårt fokus på kvinnor då vi i egenskap av att själva vara just kvinnor med egna erfarenheter och upplevelser vill synliggöra även för oss själva

hur verkligheten ser ut och uppfattas. Men också på grund av den underordning kvinnan alltid befunnit sig i (Se: Butler, 2007, Björk, 1997, Elvin-Nowak&Thomsson, 2003. mfl.) Vi anser att det är av stor vikt att visa hur normer och strukturer påverkar unga kvinnor idag. Vad gör det med oss som människor att ständigt fråga oss om vi duger?

Något som är uppseendeväckande och som gör oss illa till mods är att denna disciplinering av kroppen och medvetenheten kring hur man gör sig kvinnlig på ”rätt” sätt startar så tidigt i våra liv numera. I avhandlingen *skolvårdagens genusedramaturgi* kan man läsa om 11-åriga flickor som är oerhört väl insatta i de regler som styr deras möjligheter. Möjligheter som handlar om att lyckas på det sociala planet när det gäller att göra sig attraktiv för det motsatta könet men också attraktiv inom kompiskretsen (Öqvist, 2009).

För oss handlar den här uppsatsen om att försöka att blottlägga de strukturer som håller kvinnor låsta i vissa positioner och beteenden samt synliggöra vilka konsekvenser det ger individen då hon svävar utanför de gränser som hennes kön tilldelas. Vi har valt att göra detta genom att ta den kvinnliga kroppen som utgångspunkt då kvinnlighet är tydligt kopplad till just kroppen. Kvinnan är sin kropp till mycket större del än mannen i det avseende att kroppen står i ständigt fokus i både mannens men kanske framförallt i kvinnans egna ögon. ”*Kännetecknande för kvinnor är att de ser sig själva utifrån, som andra ser dem*” skriver Crona-Leandoer (1991 s. 81).

Vi vill genom att tala med unga kvinnor och höra deras upplevelser och erfarenheter, skapa en bild av, hur deras verklighet ser ut och hur de tänker kring deras sätt att förkroppsliga sin kvinnlighet. Detta för att vi ser det som viktigt att öka vår förståelse kring hur kön är konstruerade och vad konstruktionen innebär för den enskilda individen. Vi önskar också att vår studie skall medvetandegöra och lyfta fram de dolda relationella och samhällsliga strukturer som styr människan i olika riktningar. Vi menar att det är först när man har denna medvetenhet som människans frihet att skapa livet självt existerar. Som socialpedagoger anser vi det viktigt att synliggöra hur vi kategoriserar och värderar människor och deras handlingar beroende på vilket kön man har. Vi vill försöka skapa en medvetenhet kring vilken betydelse det får i mötet med en människa i det ögonblick vi benämner och uppfattar denne som man eller kvinna. Det vi önskar att medvetenheten kring detta skapar, är en möjlighet att bemöta individer i första hand som människor och inte som kvinnor eller män.

Att vi i vårt kommande yrkesliv skapar utrymme för dem vi möter att vara sig själva och inte upprätthåller de redan förutbestämda kategorierna som de enda möjliga och tänkbara.

## 2. Syfte

Vi vill synliggöra och belysa vilka normer och värderingar som finns kring hur man iscensätter sig som ung kvinna idag. Vi ska med utgångspunkt från den kvinnliga kroppen försöka ringa in vad unga kvinnor själva uppfattar som typiskt kvinnligt och hur detta påverkar dem som individer. Hur fri eller ofri anser man sig vara att förhålla sig till rådande skönhetsideal, till män och till andra kvinnor?

*Våra formulerade frågeställningar är:*

- Hur iscensätter unga kvinnor kvinnlighet genom kroppen?
- Vilken mening ger unga kvinnor sitt iscensättande?
- Finns det något som tyder på begränsningar i frihet kring kvinnlighet och kropp?

### 2.2 Definition kvinnlighet

I texten kommer vi att växla mellan begreppen kvinnlighet och femininitet. Dessa använder vi då som varandras synonymer. Giddens definierar femininitet som det beteende som förväntas av kvinnor i den givna kulturen (Giddens, 2003). Anledning till att vi använder begreppet kvinnlighet är dels, för att vi anser att det är mer vardagsnära. Samt att vi gjort bedömningen att det är ett begrepp som är mer lätthanterligt för de tjejer som medverkar i studien. Begreppet femininitet är något som dock ofta återkommer i litteraturen och blir därför vid vissa tillfällen svårt att ersätta. Tjejerna i studien omtalar inte sig själva i första hand som kvinnliga utan oftare som tjejiga. Detta gör att vi, i de fall vi använder oss av citat från intervjuerna, sätter likhetstecken mellan tjejighet och kvinnlighet. Deras beskrivningar har ofta kommit att bli att den ”kvinnliga kvinnan” är den ”tjejiga-tjejen” och kvinnligheten benämns som ”tjej-tjejig”.

### 3. Teoretiska utgångspunkter

#### 3.1 Genus/kön

Genusteorins grund ligger i att förklara hur kategorierna man och kvinna är formade och upprätthålls genom sociala och kulturella konstruktioner. Ambjörnsson (2008) skriver hur en av de viktigaste poängerna med begreppet genus handlar just om att skilja mellan biologi och kultur. Detta för att kunna synliggöra hur relationerna mellan könen i första hand måste ses som socialt och kulturellt konstruerade. Redan det nyfödda barnet som får en blå respektive rosa filt inlemmas med en gång i sin egen könstillhörighet. Tidigt lär sig barnen hur de ska bete sig och vem, mamman eller pappan, de liknar och skall identifiera sig med. Det är på detta sätt vi menar att kön konstrueras. Vi lär oss från vårt första andetag att vi är man eller kvinna och därefter är stora delar av vår mänskliga identitet och livsvärld grundlagd.

Eva Gothlin resonerar kring Hirdmans syn på hur genus inte bara handlar om individernas egen könstillhörighet utan om så mycket mer. Det handlar även om hur genus konstrueras och symboliseras och hur dessa styr och uttrycks i bland annat relationer, lagar, text och film, bilder samt samhällsliga institutioner (Gothlin, 1999).

Hirdman (2003) menar att genus är ett begrepp som gör att vi ser det vi inte såg tidigare och att man för att kunna slå sig fri från det befintliga maktsystemet måste synliggöra de mönster och strukturer som omgärdar systemet. Vidare framhärdat Hirdman att det är en process som pågår, i vilken människor formar sitt feminina/maskulina jag. Hon menar att i och med denna process så skapas hierarkier och ordningar och därför måste genus också relateras till makt (Hirdman, 2003).

Elvin-Nowak (2003) påvisar en rad exempel på hur även biologin kan styras av kultur. Till exempel kan längd och muskelstyrka bero på kost och vanor, att vi uppmuntras leka på olika sätt som barn och så vidare. Detta innebär att de biologiska sanningarna kan manipuleras inom kulturen. Vi använder också de biologiska "sanningarna" för att rättfärdiga normer vilket leder till att de inte ifrågasätts tillräckligt. Sanningar som säger att vi är på ett visst sätt på grund av det kön vi tillhör (Elvin-Nowak & Thomsson, 2003).

I alla kulturer finns det vi kallar för normer och värderingar till vilka vi förhåller oss och betar oss utifrån. Normer är en form av regler som reflekterar de värden en kultur innehar och värderingar kan beskrivas som idéer som skapar mening och vägledning för människor i det sociala samspelet (Giddens, 2003). Normer och värderingar som finns i de samhällsliga strukturerna omkring kön och genus är just det som styr hur vi ser på varandra som antingen man eller kvinna.

Det är dessa som berättar för oss att kvinnor är bättre på att vara hemma och ta hand om barnen, göra sig vackra och föra sig på ett visst sätt.

Med genusteorins hjälp försöker man blottlägga de starka strukturerna som omgärdar kategorierna man och kvinna. Detta innebär att vi försöker se vad det är som begränsar oss i rollerna och hur det har blivit så. Kan vi överhuvudtaget tänka bortom det faktum att människor är uppdelade i två olika sorter då vi rent fysiskt skiljer oss åt? Det vi uppfattar som biologiska realiteter när det handlar om män och kvinnor handlar om vilka innebörder och vad vi lägger i dessa positioner (Elvin-Nowak&Thomsson, 2003). Thomsson skriver att de som sysslar med just könsteori menar att ingen egentligen föds till kvinna eller man utan att man genom de yttre attribut man tilldelas, av omgivningen på så vis tolkas som skilda sociala identiteter (2003). Det innebär alltså att skillnaden inte sitter i det fysiska könet utan är något som skapas. Jämför med Simone de Beauvoirs kända uttalande: *”Man föds inte till kvinna, man blir det”* (2002, s 325). När man talar om kön och innebörden av ordet handlar det om i vilket sammanhang man gör det men också vilken avsikt och vilket syfte man vill fylla. Det kvinnliga och manliga uppstår i relationer mellan människor, det är hur vi uppfattar och tolkar beteenden och egenskaper som typiska för det ena eller andra könet som får oss att benämna och omtala dessa som just kvinnligt/manligt.

Elvin-Nowak (2003) skriver om hur viktigt det är för människor att bli bekräftade som sin könstillhörighet. Att ”göra” sitt kön på ”rätt” sätt och uppfattas så av andra bidrar till att upprätthålla den egna självkänslan. Vidare är det viktigt att se hur känslan av att duga och vara värdig som person hänger i hop med att just göra sitt kön på rätt sätt.

Vi förhåller oss till genus som något konstruerat och något som vi själva är med och skapar och upprätthåller. Alltså ser vi inte på kvinnlighet som något som man föds med utan något som produceras socialt och kulturellt. Genom att benämna någon som kvinna tillskrivs hon per automatik en rad egenskaper och attribut som vi förknippar med kvinnlighet. Självklart är vi medvetna om att det finns biologiska faktum som skiljer män och kvinnor åt men att det skulle vara avgörande för hur vår kvinnlighet skapas värjer vi oss emot.

### **3.2 Frihet/makt**

Vi vill i vår uppsats belysa begreppet frihet i förhållande till makt. Vad vi menar med frihet i detta sammanhang handlar om hur fri eller ofri man är att handla, vara och välja oberoende sin könsidentitet. Som människor, och i detta fall kvinnor, i ett starkt individualiserat samhälle vill vi gärna framhålla att det är vi som har makten i vårt liv, det är vi som väljer och ansvarar för hur vi ska vara och hur vi ska se ut. Det vi vill påvisa är att dessa val och den frihet vi anser oss ha är mycket begränsad då det alltid finns en form av förutbestämd mall att förhålla sig till. Vi är på så vis

fria inom ramen för de handlingsmöjligheter och valmöjligheter som finns till hands för oss i egenskap av kvinna i Sverige i dag. Vad vi i detta sammanhang menar med att samhället är individualiserat är så som Giddens (2003) beskriver hur människor i dag förväntas ta ett större ansvar för att själva förverkliga och skapa sitt liv och genom detta bygga sin identitet. Vi har alltså ett mycket större utrymme att forma vårt liv vilket naturligtvis är positivt då det leder till valfrihet och egenbestämmande men det leder också till ångest om man inte lyckas eller inte har de resurser som gör att man kan välja det man vill. För hur fria vi än tror oss vara så finns de där, de osynliga strukturerna och diskurserna vilka bestämmer och disciplinerar oss att hålla oss inom ramarna. Giddens (2003) beskriver att det är så här Foucault menar att makten i samhället verkar, genom att diskurserna används på ett sätt som förhindrar och begränsar alternativa levnadsmönster. När vår identitet som kvinna begränsar oss att enbart kunna välja inom den ram som finns kring att vara kvinna är vi inte fria och vår syn på oss själva som inflytelserika i vårt eget liv blir rubbad. Vad som anses vara feminint eller maskulint har olika innebörder beroende på tid och plats. Ramarna är satta att passa för den tid vi lever här och nu. I *Att göra kön* skriver författarna om könsmaktsystemet, eller genussystemet, till vilket människor förhåller sig. Enligt detta kommer kvinnor i andra hand och män tilldelas mer makt och resurser. Ett sådant system bygger på att just ingen ifrågasätter det; ”*det är vi som sätter män högre än kvinnor och tillåter systemet att existera*” (Elvin-Nowak, 2003 s. 38). Strukturerna kommer inte från ovan och läggs på oss utan det är vi själva som skapar strukturer. Så länge människor ”samarbetar” med dessa strukturer, alltså det som gör vår värld begriplig, så synliggörs de inte. Först när någon gör tvärtom vad som förväntas av honom eller henne blir det tydligt att man brutit mot de normer som omgärdar strukturerna till exempel om man som kvinna rapar och fiser högt eller kanske väljer bort familj och barn för att göra karriär.

Eva Gothlin (1999) skriver om hur Hirdman menar att systemet bygger på två principer, det ena är att könen hålls isär och att det andra är att den manliga normen alltid står över den kvinnliga i en hierarkisk ordning. Genus är alltså något som är relaterat till makt eftersom det tydligt finns över- och underordning könen emellan.

Antagligen är det många, både män och kvinnor, som inte vill se sig i ett system som bygger på att den ena är mer värd än den andra och därför avfärdar systemets existens. Som Elvin-Nowak skriver, så kan över- och underordningen passera obemärkt då den skapas i tysthet. Att människor inte ser sin roll är en av genussystemets avgörande livlinor (Elvin-Nowak & Thomsson, 2003). De risker det medför att gå emot systemets ordning kan vara att man blir betraktad som avvikande och till och med hamnar utanför samhället. Vidare skriver Elvin-Nowak (2003) att rädslan vi har för att män inte ska vara män och kvinnor inte ska vara kvinnor längre hjälper könsmaktsystemet att leva vidare. Just känslan av igenkännande och trygghet i att veta hur man ska vara och förhålla sig till

varandra skapar upprätthållande av strukturer och eftersom kvinnor och män internaliserar sin under respektive överordning i sin identitet, utan att egentligen vara medvetna om det, fortsätter systemet att existera. Ambjörnsson (2003) beskriver hur det kan vara en befrielse att faktiskt inordna sig i de strukturer som råder i stället för att göra motstånd då motståndet i sig kan fungera alienerande och uteslutande. Det är ju så att det blir lättare att undkomma känslan av och medvetenheten i att vara i underläge om man väljer att inte förhålla sig till det på annat sätt än att rätta sig in i ledet.

Vi behöver strukturerna för att göra vår värld begriplig. Som Thomsson skriver är vi inte tvingade att följa strukturerna men det är svårt att inte göra det (Elvin-Nowak&Thomsson, 2003). Att gå emot strömmen är aldrig en enkel väg att välja.

Detta medför att man som kvinna måste motivera sitt val av att inte skaffa barn eller välja att inte sminka sig då det tydligt strider mot normerna om hur en kvinna är. Människan blir begränsad och ofri på det sätt att könet sätts framför det verkligt mänskliga (Björk, 1997).

Johansson skriver att bara för att hon ställer sig på vågen hos Viktväktarna innebär det inte att hon är passiv utan istället i allra högsta grad en aktiv skapare av kvinnlighet och därmed också aktiv i skapandet av sin underordning (Johansson, 1999).

Foucaults syn på makt som något som existerar inom olika diskurser vars syfte är att forma de uppfattningar och värderingar som skall råda kopplas till disciplinering (Giddens, 2003). Man kan alltså säga att utifrån den synen på makt så kan man se hur över- och underordningen mellan könen upprätthålls via disciplinering av till exempel kroppen i och med att kroppen kommit att spela en stor roll för identiteten.

### **3.3 Feminina/kvinnliga kroppen**

Enligt Butler (2007) begränsas det kvinnliga könet just till kroppen. Detta förtydligas i *Under det rosa täcket* när Björk menar att den dag då ordet kvinna inte innefattar något mer än sin definition som människa med bröst och vagina är människan fri att forma sin identitet oavsett kön (Björk, 1997).

Den kvinnliga kroppen skiljer sig rent biologiskt från den manliga, det vet vi. Kvinnor har bröst och saknar penis. Vidare föder kvinnor barn och har mens. När vi talar om den kvinnliga kroppen så innefattar den mycket mer än dessa biologiska skillnader. Det handlar om hur kvinnor rör sig och för sig, hur hon talar och uttrycker sig. Kroppen i detta sammanhang omfattar alla delar av den såsom storlek, längd, gester, rörelsemönster, hår och utseende. När det handlar om den kvinnliga kroppen, så är det inte den nakna, avklädda kroppen som är den naturligt kvinnliga utan det är den i rätt förpackning. Den kvinna som på bästa sätt frambringar den naturliga kvinnligheten är den kvinna som vet hur hon ska klä sig, föra sig, tala och uppträda.

Giddens (2003) beskriver hur människan ser på och tar hand om sin kropp som en del av individualismen, då det är en del av den löpande process som handlar om att producera och reproducera sin identitet och sin egen självbild. Kroppen har kommit att bli kopplad till vår identitet och vi tror oss kunna bestämma vilka människor är genom att kasta en blick på hur de ser ut. Det är inte vilken kropp som helst som duger och naturlighet är bara ett ord som betyder naturlig i form av hälsosamt smal och vältränad. Johansson (1999) skriver att en kvinnlig kropp formas för att uppfattas som just kvinnlig. Att den kvinnliga kroppen ska disciplineras är även något som Bartky (1990) tar upp i sin bok *Femininity and Domination*. Hon menar att genom alla de ritualer vi kvinnor ägnar oss åt för att göra vårt kön, alltså göra oss kvinnliga, blir kroppen något vi ständigt måste arbeta med. För att leva upp till normerna har den ständiga kontrollen av kroppen blivit en naturlig del av kvinnans identitet. Bartky (1990) beskriver också hur kvinnor går i en fälla om de tror att de kommer att uppnå det eftersträvade målet eftersom det är så extrem perfektion som krävs. I stället blir vi ständigt besvikna då omöjligheten i detta blir synlig. Kroppen blir ens fiende, något utanför en själv. Detta kan kopplas med Ambjörnssons (2008) resonemang om hur det i vårt samhälle nästan sätts likhetstecken med missnöje över den egna kroppen och kvinnlighet. Det hör liksom till den kvinnliga personligheten att vilja förändra sin kropp och sitt utseende, att aldrig vara nöjd. Det är helt enkelt inte okej att vara nöjd eller till och med stolt över hur man ser ut för då är risken stor att man blir betraktad som skrytsam och okvinnlig i den bemärkelse att man bryter mot de koder som finns runt kvinnligheten. Även Bengs (2002) poängterar hur en negativ syn på sin kropp är internaliserad i kvinnan. Bengs säger också att även mäns kroppar i större utsträckning börjar bli betraktade som problem men detta är inte alls lika tydligt (2002). Björk (1997) lyfter även fram hur den naturliga kvinnligheten ter sig tämligen ironisk; då det naturligt kvinnliga egentligen är en manipulerad kvinnlighet. Kvinnan och hennes kropp beskrivs som naturligt kvinnlig då hon har ett vackert hårsvall, en (lagom) tränad smal kropp, då hennes ansikte är täckt med foundations och puder, fransarna skall vara svarta förstelnade och den naturligt kvinnliga kvinnan skall bära de moderiktiga >kvinnliga< kläderna.

Så har vi skapat den normativa feminiteten vilken människor har att förhålla sig till, vilken kommer att beskrivas nedan (se stycke 3.5).

Som författaren till *Under det rosa täcket* skriver, så är kvinnan inte bara objektifierad i männens ögon utan kulturen har skapat kvinnan som själv ser sig som ett objekt. Kvinnans kropp har blivit ett objekt som skall "förklädas" med smink, träning, utsmyckning och hårborttagning (Björk, 1997). Alltså är vi själva i allra högsta grad medskapare i att göra vår kvinnlighet och vårt kön på rätt sätt. Det är heller inte enbart i männens och våra egna ögon som vi ska duga utan även i andra kvinnors



ögon. Vi bedömer och jämför varandra, kvinnor emellan, varje dag. Genom att kommentera tjejerna i tidningar och reklam och avundsjukt titta på väninnans nerbantade kropp håller vi oss själva fast i den underordning vår kvinnlighet skapar. Att forma och skapa sin kvinnliga kropp i dag handlar till mycket stor del om att ”vårda sitt yttre” i bemärkelse av träning, sminkning och utsmyckning. Kroppen har kommit att bli det som skapar hela kvinnan. Genom en smal och vacker kropp tillskrivs innehavaren positiva egenskaper som kontrollerad, behärskad och lyckad. Egenskaper som värderas högt i dagens samhälle.

### 3.4 Performativitet

Performativitet är den svenska översättningen på engelskans *performance*, vilket tydliggör att det är ett iscensättande det talas om (Butler, 2007). Att se på kvinnan och kvinnligheten som performativ betyder i sin enkelhet att se den som något man gör i stället för något man är för att andra ska uppfatta en som just kvinnlig. Alltså performativ som repetitioner av de koder som gäller för kön (Björk, 1997). För att kvinnans kvinnlighet skall förefalla övertygande krävs upprepanden av dessa iscensättanden kvinnor gör för att visa sig vara just kvinnor. Här i ligger begreppens makt tillsammans med den historiska och kulturella tolkningen av begreppen. Kvinnan kan alltså inte göra sig kvinnlig genom att bredbent sitta och klia sig i skrevet eftersom det inte ingår i den historiska koden för hur man är kvinnlig. Butler (2007) menar att genom att konstruera och upprätthålla genustillhörigheten som en inre kärna, något som finns inom kroppen, så håller vi fast människor i de låsta positioner som existerar, man, kvinna, heterosexualitet. Genom att göra handlingar, rörelser och beteenden till något som kan härledas till egenskaper som existerar inom ”jaget” bortser och osynliggör man de strukturella och disciplinerande ramar som åläggs oss utifrån. Alltså innebär det att man tar det typiskt kvinnliga respektive manliga förgivet, som något sant, vilket då blir svårt att förändra.

Från den dagen vi blir benämnda och bekräftade som våra könstillhörigheter börjar vi även aktivt att förhålla oss till dessa och upprättar de egenskaper vi, som våra kön, sägs äga. På så sätt iscensätter vi våra feminina respektive maskulina identiteter. Vi lär oss helt enkelt vad som är gångbart när det gäller att iscensätta sig som kvinna. Vidare lär vi oss vad som är fint respektive fult beroende på var och i vilken tid vi befinner oss. Det som är kvinnligt i en liten stad i Sverige skiljer sig från det som anses vara kvinnligt i en by i Afrika. Gemensamt är att det fortfarande är viktigt att göra sitt kön på rätt sätt utifrån de kulturella koder och normer som råder i just den kontext man som kvinna befinner sig i.

### 3.5 Normativ femininitet

Det finns en bild av kvinnans egenskaper som ses som naturliga och normala, detta begreppsliiggör Ambjörnsson som normativ femininitet. Den normativa femininiteten är historiskt rotad men förhandlas och omförhandlas dagligen i mänskliga interaktioner (Ambjörnsson, 2008).

I *en klass för sig* kan vi läsa om hur båda tjejgrupperna i studien var medvetna om den normativa femininiteten. Tjejerna som läste samhällsvetenskapligt (S) visade sig många gånger anpassa sig till denna medan de tjejer som läste Barn o fritid (BF) gjorde motstånd emot det normativa sättet att visa sig, vara och uppträda som kvinna. Ambjörnsson framhåller dock att detta motstånd var medvetet och aktivt och menar att det inte beror på okunskap eller ovisshet. Ambjörnsson visar i studien att BF tjejerna visste att deras sätt att uppträda, bl.a. att vara högljudda i korridoren, använda tabubelagda ord som bajs och hora eller att prutta offentligt, uppfattades som mindre omtyckt av andra. BF-tjejerna själva beskrev deras handlande som att de åtminstone var äkta, inte falska eller inställsamma som de ansåg att andra tjejer ofta var (Ambjörnsson, 2008). Denna förklaring kan kopplas samman med det sätt varpå Madsen beskriver normer och individuella handlingar. Madsen menar att normer är något som produceras och reproduceras utifrån hur människor tolkar och förhåller sig till varandras handlingar. Det som styr människan är inte de regler och normer hon har att förhålla sig till utan det är den mening och den betydelse som individen lägger i sina handlingar som blir det styrande (Madsen, 2006).

Den normativa femininiteten är den karta tjejer erhåller för att lotsa sig fram bland olika egenskaper som ger olika grader av popularitet och åtråvärdhet. Ambjörnsson (2008) beskriver den normativa femininiteten som en diffus karta. Däremot upptäcker hon under fältarbetet att det finns en mängd egenskaper som är mest ideala och åtråvärda att anpassa sig till som tjej; tjejer skall visa måttfullhet, ansvarstagande och kontroll.

Andra egenskaper som tillskrivs den ideala och normativa kvinnan är att hon skall besitta inlevelseförmåga, empati och omsorgsfullhet. Hon skall även vara mjuk och tolerant. Att förkroppsliga sin femininitet handlar också om att föra sig, klä sig, sminka och smycka sig, och att göra detta på rätt sätt. Den ena gruppen tjejer i studien var mycket tydliga med att även vara måttfull vad det gäller sin utsmyckning, så naturligt som möjligt så att det inte upplevs påspacklat >råsminkat<. Däremot upplevdes det provocerande då en av tjejerna i studien tog avstånd från att sminka sig och klä sig moderiktat, de andra tjejerna uppfattade och beskrev detta som att hon, bara för att hon var lesbisk, visade sig nonchalant i sin ansträngning och i sin vilja att visa sig kvinnlig (Ambjörnsson, 2008). Detta är även något som Crona-Leandoer tar upp i sin debattbok – *Bakom spegeln*. Författaren skriver om att den skönhetsfixering som kvinnor har är något som ofta

tas för given. Detta resulterar i att en kvinna som väljer att inte sminka och smycka sig upplevs och betraktas som en avvikare. För att illustrera detta har författaren med två kvinnor som exempel, den ena är den ovan beskrivna som valt bort kraven att *göra* sig kvinnlig den andra är en kvinna som inte lämnar hemmet innan hon sminkat och fixat sig. Hon som fixar och sminkar sig har inga erfarenheter av att bli ifrågasatt angående sitt utseende inte heller sin utsmyckning. Varpå kvinnan som valt att vara fri från sminket ständigt upplever ifrågasättande. Andra människor undrar av vilken anledning hon inte gör sig vacker (Crona-Leandoer, 1991).

### 3.6 Heteronormativitet

Med utgångspunkt i Amjörnssons avhandling (2008) utgick vi ifrån att heteronormativitetsbegreppet skulle vara relevant i vår studie. Däremot ville vi förhålla oss neutrala till begreppet innan vi gjort intervjuerna. Det blev tydligt och synligt för oss att normen om heterosexualitet inte går att blunda för. Heteronormen är väl förankrad, om än dold, hos de tjejer vi mött.

Heteronormen framhåller särskiljandet mellan män och kvinnor, och skapar ordningar om sexualitet, att vissa särskilda sätt uppträda på är mer önskvärda och begripliga än andra. Heteronormativitet, enligt Rosenberg (2002), bygger på två grundprinciper varav den första handlar om att dela upp och kategorisera in människor i ett *vi och dom*. Detta innebär att det i det heteronormativa samhället endast finns ett rätt och riktigt sätt att leva sitt liv på och skapa sin identitet utifrån; det heterosexuella. Allt annat blir avvikande och får konsekvenser på olika vis som till exempel uteslutning, homofobi och stigmatisering. Den andra principen handlar om just anpassningen, att använda assimilering som en form av metod för att upprätthålla den dominerande (heterosexuella) kulturen som det normala. De människor som befinner sig i gränlandet och avviker från normen ska anpassa sig och lära sig att spela efter spelets redan uppgjorda regler. Att förkroppsliga sin kvinnlighet handlar även ofta om att konstruera heterosexualitet. Att göra sig kvinnlig, att förhålla sig till det kvinnliga idealet och att vara en bland det kvinnliga kollektivet är något tjejer gör i förhållande till den motsatta könsrollen; mannen. Amjörnsson (2008) framhåller att skapandet av femininiteten sker inom den heteronormativa ordningen. Att konstruera kvinnlighet i dess bemärkelse inom det heteronormativa ramverket handlar, förutom att konstruera sitt utseende och en ”gångbar” kropp, om att förhålla sig till de kvinnliga, heterosexuella koder som skapar ordningar inom bl.a. sociala relationer. Känslor, begär, blickar, rörelsemönster och skvaller är några av vilka de koder som uttrycker den heterosexuella kvinnan.

Ett exempel på hur heteronormativiteten verkar finner vi i Amjörnssons avhandling. Då tjejerna kan påvisa att de har eller har haft en kärleksrelation med en kille visar detta också för vänner och

andra att man duger som tjej. De etablerade föreställningarna är att se tvåsamheten mellan en man och en kvinna / en kille och en tjej som det mest åtråvärda och det enda lyckade sättet att leva på (Ambjörnsson, 2008).

#### 4. Tidigare forskning

Utseende och kroppsfixering är ett aktuellt ämne som ofta syns i offentliga medier och debatter. Det är även ett ämne som återfinns inom den populärvetenskapliga litteraturen. Inom feministisk forskning är fokus på kroppen ett stort fält, inte minst internationellt. Forskning inom genusteori och feministiska traditioner har synliggjort hur kvinnan inte är mycket mer än sin kropp, till skillnad från mannen. Att kvinnor är sina kroppar har det skrivits mycket om i genus- och feministlitteratur.

För att nämna ett exempel på internationell forskning om femininitet har vi tagit del av Beverley Skeggs (2000). Skeggs, sociolog vid Lancasters Universitet, har gjort den uppmärksammade studien *Att bli respektabel*. Skeggs använder begreppet respektabilitet som en form av analysredskap när hon studerar betydelsen av klasstillhörighet bland kvinnor i Storbritannien. Hon skriver även om hur kvinnorna i studien förhåller sig till femininitet på olika sätt och hur detta uttrycks. Även utseendets betydelse diskuteras.

När vi först började spåna kring vårt valda ämne så kom vi i kontakt med Fanny Ambjörnssons doktorsavhandling *I en klass för sig- genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer* (2008). Ambjörnsson är socialantropolog och har skrivit ett flertal texter kring just tjejer och deras upplevelser om sig själva. *I en klass för sig* blev vår första och troligen största inspiration inför den här studien. Ambjörnsson följer två grupper av tjejer på olika gymnasieprogram under ett års tid för att få ta del av deras upplevelser kring hur det är att vara tjej. Ambjörnsson diskuterar vilken betydelse klass, genus och sexualitet har för tjejerna utifrån deras egna upplevelser. Vidare målar Ambjörnsson bilden av tjejerna som både medskapare och avståndstagare till den normativa femininiteten som tydligt finns bland tjejerna. Det som avhandlingen på ett så tydligt sätt utmynnar i är hur oerhört komplext det är att vara tjej. Det finns hos tjejerna både känslor av att de måste leva upp till vissa ideala föreställningar om hur man ska se ut, uppträda och vara som ”riktig” tjej men också känslor av att ta avstånd från just detta. Det tjejerna ständigt förhåller sig till är den ”normala” tjejen, som ändå verkar vara i det närmaste omöjlig att förkroppsliga. Vidare visar Ambjörnsson på hur tjejerna i hennes studie har vad hon benämner för ett *multipelt seende*, vilket handlar om hur tjejerna förhåller sig till de normer, stereotyper och förväntningar de har på sig i och med den normativa femininiteten. Exempelen i avhandlingen är många på detta multipla seende, de påvisar

den balansgång tjejerna ständigt gör genom att både ironisera och parodiera den stereotypa bilden av tjejen samtidigt som de ska leva upp till den samma och på sätt och vis hylla den. Ambjörnsson hittar tydliga skillnader i upplevelser hos tjejerna beroende på vilket gymnasieprogram de går vilket hon kopplar till ett klassperspektiv.

Åsa Andersson, etnolog vid Göteborgs universitet, har i sin avhandling *Inte samma lika* studerat tonårsflickor i en multietnisk stadsdel (Andersson, 2003). Andersson beskriver kvinnan som ett manuskript, det är alltså en praktik som kräver en inlärd iscensättning. Förutom att anpassa sitt yttre till den feminina normen finns det könskodade handlingar som vid användandet utgör olika konsekvenser av hur ens identitet blir bekräftad. Som exempel nämner Andersson hur en av hennes informanter i äldre tonåren slutade med brottning då detta alltför mycket speglade en imitation av mannen. Dessa könshandlingar begränsar alltså människor i att göra vad de önskar samt det de har en förmåga till att göra. Andersson resonerar även kring hur insnävningen av den godkända femininiteten kräver att tjejer och kvinnor har en förmåga att göra skillnad mellan olika sammanhang och lär sig att anpassa sin femininitet efter olika situationer. Vidare skriver författaren att det kvinnliga kapitalet riskerar att begränsas ytterligare då det är en etnifierad och lågt klassad femininitet (Andersson, 2003).

Anna Öqvist (2009) har i sin avhandling; *skolvardagens genusedramaturgi*, undersökt hur kvinnlighet respektive manlighet görs bland mellanstadieelever, i femte klass på tre olika skolor, med särskilt fokus på användningen av orden hora och kärring. Författaren framhåller hur språkliga aktiviteter så som förolämpningar och skvaller används som dominansmönster och därmed synliggör maktrelationer och avvikande beteenden. Vidare beskriver Öqvist hur flickornas skoldag kretsar kring samtal om utseende, kropp och killar/pojkvänner. Bland tjejerna fungerar skvaller som ett hjälpmedel till att bygga upp en heterosexuell femininitet. Öqvist beskriver hur flickornas kropp blivit ett investeringsobjekt som, med de rätta medlen, stiger i värde. De flickor som hade intresse och verktygen för att hantera sin kropp på ”rätt” sätt och på så vis anammade den rådande diskursen erhöll även tolkningsföreträde och makt att definiera normerande ideal och ramverk. Centrala komponenter för att forma sin femininitet är pojkvännen och den görbara kroppen vilket, enligt Öqvist, får betydelse redan i övergången mellan årskurs 3 till 4 (Öqvist, 2009).

Ann Frisell-Ellburg medverkar i *Behag och begär* (1998). Artikeln, *Jakten på den perfekta näsan* utgår ifrån hennes magisteruppsats och handlar om hur unga kvinnor från Mellanöstern förhåller sig till det västerländska skönhetsidealet. Frisell-Ellburg har visat hur de unga kvinnorna för att uppnå det ideal som bland annat innebär att vara smal, stark, ungdomlig och vältränad leder till

plastikkirurgi. Det hennes studie främst resulterar i är att synliggöra den kulturella och historiska kontextens betydelse för utseendets görande. Kvinnorna anpassar sitt utseende till något som för dem egentligen inte är någon naturlig möjlighet, utan kräver kirurgiska ingrepp. Studien framhåller att kvinnors kroppar skall disciplineras för att framstå som normala mot bakgrund av det västerländska utseendeidealet. Vidare kan hennes resonemang bidra till debatten om hur kvinnor överhuvudtaget ska disciplinera och anpassa sina kroppar för att bli kvinnligare och därmed mer åtråvärda och fördelaktiga i förhållande till mannen.

Även Fanny Ambjörnsson har medverkat i antologin *Behag och begär* (1998) där finns hennes artikel *Med kroppen som fiende* vilken är en förkortad version av hennes c-uppsats *Kroppen är det som tar mig till konsum och köper mjölk* från 1996. I artikeln visar Ambjörnsson hur unga kvinnor förhåller sig till den egna kroppen och hur de förhåller sig till hur den ska se ut och hur den faktiskt ser ut. Synen på kroppen som ett ”görbart” objekt utanför sitt jag är något som beskrivs här.

Carita Bengs har medverkat i den vetenskapliga tidskriften *Locus* (2002). I artikeln; *Smärt och smidig eller stor stark och stilig*, presenterar Bengs sin studie om ungdomars förhållande till den egna kroppen och deras syn på olika påverkanskällor. Bengs visar på hur studiens resultat bland annat framhåller att ett väsentligt mål för många ungdomar är att uppnå den ideala kroppen. Flickorna i studien visade sig vara mer fokuserade på sin kropp än vad pojkarna var framför allt på kroppens utseende och kroppsstorlek. Flickorna var mer oroade än pojkarna för hur andra uppfattade deras kroppar, främst om pojkvännen ansåg att kroppen var smal och snygg. Pojkarna i studien visade sig vara mer upptagna av andras kroppar än sin egen, framförallt flickvännens kropp. Vidare framhåller Bengs att de faktorer som hade mest påverkan på synen på den egna kroppen var bildmedier och ungdomarnas vänner.

Även Anette Göthlund (2002) presenterar en studie kring kropp och unga kvinnors identitetsskapande. Hon har med utgångspunkt på mediebilder studerat hur estetiska och kulturella uttrycksformer har en framträdande plats i tjejers identitetsarbete. Göthlund poängterar att kroppspraktikerna har fått en allt tydligare position som kommunikationsmedel. Författaren hävdar att det i dagens samhälle näst intill blivit obligatoriskt att göra sig själv så vacker och sund som möjligt. Studien påvisar att den kvinnliga kroppen är frånvarande i mediebilderna på så vis att bilder av kvinnokroppar genomgått många led av manipulation. Göthlund hävdar att den ensidighet som råder kring mediebilderna av kvinnor och kvinnlighet frammanar att den negativa uppfattningen unga kvinnor har på sina kroppar befästs.

Patrik Hernwall och Sofia Lundmark (2006) har med ett postmodernt perspektiv gjort en kvantitativ

studie om konstruktionen av kropp bland ungdomar. För att utforska hur unga människor skapar en relation till kroppen har författarna fokus på huruvida ungdomar använder piercing och tatueringar inom den kroppssmyckande praktiken. I artikeln *kroppen som marknads plats* lyfter författarna fram att kroppen har kommit att bli en slags postmodern yta att investera i för att skapa oss själva, utifrån den vi vill och förväntas vara. En poäng Hernwall och Lundmark resonerar kring är att konstruktionen av kroppen är en kreativ process som gör vår kropp till ett hjälpmedel i samspelet inom olika relationer samt i interaktionen med våra egna jag.

Dessa studier har vi tagit del av då de, på ett eller annat sätt, är relevanta för det område vi avser studera. Det dessa studier påvisar är nyttan med att studera människan och kroppen. Då kroppen är starkt kopplad till den egna självbilden och individens identitetsskapande, inte minst bland unga. Vår egen studie anser vi är ett bidrag till detta område och denna viktiga diskussion. I detta sammanhang fyller vår studie en funktion då vi, utifrån ett genusperspektiv, fokuserar på unga kvinnors upplevelser av sin iscensättning.

## 5. Metod

Vi har en kvalitativ ansats och har som avsikt att genomföra studien med hjälp av intervjuer. Vi använder oss av halvstrukturerade intervjuer genom olika teman och öppna frågeställningar inom ramen för syftet med vår studie. Valet av halvstrukturerade intervjuer grundar vi på att vi på detta sätt vill skapa flexibla samtal tillsammans med tjejerna, låta deras berättelser ta plats. Bryman påtalar att man på detta sätt når undersökningspersonernas egna synsätt och uppfattningar. Vidare skriver Bryman att man med löst formulerade intervjuer lämnar utrymme för informantens tankar att "vandra iväg" och på detta sätt komma in på och börja tala om områden som är viktiga (Bryman, 1997). Att tjejernas egna tankar kring vårt ämne skall komma i uttryck anser vi skapar en tydligare bild av hur den kroppsliga kvinnligheten tar sig i uttryck idag. Vi menar att om vi istället valt att genomföra strukturerade intervjuer hade vi format frågorna med utgångspunkt av våra egna föreställningar. Med en kvalitativ studie i form av halvstrukturerade intervjuer vill vi öka chanserna att få ut information som grundar sig i tjejernas egna tankar och livsuppfattningar. Syftet med vår studie är att tillvarata "verkligheten just där och då". Den verklighet tjejerna vi möter uppfattar som sin vardag, sina handlingsmöjligheter och sin verklighet. Tjejernas egen uppfattning om sin livssituation anser vi att vi får genom att träffa dem och samtala med dem. Kvale (1997) beskriver den kvalitativa intervjun som ett verktyg för att söka förstå världen utifrån informantens perspektiv. En av styrkorna med den kvalitativa intervjun, menar Kvale, är att samtalet fångar upp olika

personers uppfattningar, där det insamlade datamaterialet ger en bild av en mänsklig värld. En löst strukturerad intervju skapar större sannolikhet för att erhålla svar som sällan varit förväntade (Kvale, 1997).

Vi hade även velat använda oss av observationer, dels som ett komplement till de intervjuer vi skulle göra även för att med egna ögon få möjlighet att se vad som sker i det fysiska rummet och på tjejernas naturliga sociala arenor, tyvärr såg vi tidigt att tiden vi har att förhålla oss till i vårt uppsatsarbete skulle skapa hinder för att lyckas genomföra detta.

## **5.1 Tillvägagångssätt**

Innan vi påbörjade intervjuerna utformade vi tillsammans en intervjuguide för att kunna genomföra detta. Intervjuguiden är upplagd på det sätt att första frågan är en mycket allmän för att skapa en bra och bekväm ingång för vidare samtal. Sista frågan är ganska lättsam och har avslutat intervjun med en del skratt. För övrigt består guiden av två teman varav det första berör upplevelser av att vara tjej och kvinnlighet. Andra delen handlar om kroppens betydelse och vad den har för inverkan på kvinnligheten (Se bifogad bilaga 9.3). Detta anser vi var ett bra sätt att tematisera guiden på då det medfört att situationen blivit mer öppen och lättsam. Från början resonerade vi så att vårt valda ämne var personligt men inte ett så känsligt ämne. Där fick vi ganska omgående ändrade uppfattningar. Att prata så öppet om kroppen och om den stora betydelsen om ytan är något som är känsligt. Tjejerna har inte alltför sällan visat och berättat om att det är svårt att prata om ett sådant ämne som på ett så tydligt sätt medvetandegör ytliga betydelser samt fördomar. Detta utgör ett känsligt ämne även då det är förkroppsligat i oss och många tankar kring kropp och utseende är något som alla informanter, på mer eller mindre negativt sätt, ägnat tid och energi åt. Vidare har vi även läst relevant litteratur. Vi har tagit del av så mycket litteratur som möjligt innan vi påbörjade våra intervjuer. Detta gjorde vi för att kunna starta analysprocessen redan vid intervjuens början och för att kunna följa upp informanternas svar och tankar.

## **5.2 Urval**

Det urval vi valt att förhålla oss till är att informanterna skall vara tjejer och att de skall vara i gymnasieåldern. Vi gör inte något urval i form av vilken klasstillhörighet, etnicitet eller sexualitet dessa tjejer har. Givetvis anser vi det väsentligt för människan och hennes identitetskonstruktion vari hon har hennes tillhörighet. Det har även betydelse i hur hon uppfattas av omgivningen samt betydelse för hennes egen självförståelse, även hennes villkor i förhållande till samhällets maktstrukturer. Men utifrån vår frågeställning och studiens syfte hävdar vi att dessa kategorier inte



nödvändigtvis måste belysas. Vi menar att *alla på ett eller annat sätt* iscensätter sig själva och att kön, i det samhälle vi lever, är den centrala kärnan vi utgår ifrån i detta skapande. Olika individer tillhörande olika grupper och gemenskaper har även dem skilda sätt utifrån hur de iscensätter sin femininitet. Med detta argument jämför vi tjejernas olika förhållningssätt i Ambjörnssons fältstudie; hur tjejerna i S-klassen iscensatte och upprätthöll den normativa femininiteten och BF-tjejerna rebelliserade mot den. Samtidigt iscensatte alla tjejerna sin kvinnlighet på deras enskilda sätt (Ambjörnsson, 2008).

Vi grundar därför vårt urval på avsikten att studera iscensättningen som fenomen och avsikten är inte att göra någon jämförelse eller att belysa de skillnader som kan tänkas finnas utifrån andra identitetskategorier av kvinnan och/eller hennes position. Vidare anser vi att kvinnlighet är något som finns och konstrueras i alla kulturer men på olika sätt. Som Elvin-Nowak skriver så är till exempel vitt en kvinnlig färg för den muslimska kvinnan vilket innebär att vita sjalar anses mer kvinnliga än andra (Elvin-Nowak & Thomsson, 2003).

### 5.3 Avgränsningar

Vårt intresse att genomföra denna studie startade vid att vilja göra en studie om unga kvinnors sätt att förhålla sig till skapandet av kön. Vi gjorde bedömningen att, utifrån uppsatsens omfattning och det tidsperspektiv vi har att förhålla oss till, begränsa vår studie till hur dessa unga kvinnor iscensätter kvinnlighet genom kroppen. Vi har valt att inte göra en jämförelse studie och därför kommer vår undersökning fokusera på unga kvinnors upplevelse av den kvinnliga kroppen och det feminina uttrycket. Då vi angriper detta utifrån ett genusperspektiv blir det en form av en avgränsning att fokusera på kvinnors upplevelse av att skapa den feminina kroppen. Vi är medvetna om att även män/killar brottas med föreställningar och normer som man bör förhålla sig till. Även att kvinnans iscensättning av kroppen ofta står i relation till det motsatta könet. Vårt val av att studera enbart kvinnor grundar sig dels i de könsmaktstrukturer som finns i vårt samhälle där kvinnor står i en underordnad position förhållande till mannen (Elvin-Nowak & Thomsson, 2003), och dels för att vår frågeställning –*hur unga kvinnor iscensätter kvinnlighet genom kroppen*– inte kräver någon närmare studie på killar inte heller någon jämförelsestudie.

Att vi valt att studera unga kvinnor i gymnasieålder kan även det benämnas som en avgränsning. Avsikten med detta är för att människan i denna ålder ännu är i en identitetsprocess- ett formande av sitt *jag*. Elvin-Nowak skriver i boken *Att göra kön* om att det är i tonåren som bekräftelse på kön är som allra viktigast. De frågor och tankar som är mest centrala är frågor kring den egna kroppen, vem man är och om man duger som kvinna (Elvin-Nowak & Thomson, 2003). Även Frisell-Ellburg (1998) diskuterar hur viktig och central kropp och utseende, med allt vad det innebär, är för

skapandet av den kvinnliga identiteten. Hon menar att strävan efter att uppnå det ”perfekta” idealet och medvetenhet kring betydelsen av kropp och skönhet är något som blir tydlig för flickor redan i tidig ålder (Frisell-Ellburg, 1998). En andra anledning till att vi valt tjejer i gymnasieålder är för att vi med detta tänkte oss att kunna använda skolan som en urvalsarena. Ambjörnsson (2008) framhåller i sin avhandling om att skolan inte enbart är en plats för utbildning utan att det även är en avgörande mötesplats i ungdomarnas sociala värld.

#### **5.4 Kontakten med informanterna**

Från början var vår avsikt att komma i kontakt med tjejer genom olika gymnasieskolor. Vi kontaktade rektorer på de olika skolorna via mail och telefon. I mailet bifogade vi ett informationsbrev avsett för skolan som förstahandskontakt (se bilaga 9.1). Dessvärre fick vi dåligt gehör från rektorerna, bortsett från en som snabbt var tillmötesgående och var oss behjälplig i kontakt med tjejer. Denna kontakt gav oss inte tillräckligt många informanter då vi avsåg att komma i kontakt med 5-6 tjejer. På grund av detta fick vi tänka om. Vi tog istället hjälp utav personer i vår närhet som kunde tänkas förmedla kontakter utifrån vårt urval. Detta gav oss bra respons och vi fick snabbt ihop resterande informanter som alla med glädje ville delta i studien. Sammanlagt har vi intervjuat 6 stycken tjejer vid olika tillfällen under ungefär en timmas tid. Inför intervjutillfället bad vi tjejerna ta del av ett informationsbrev vi utformat (se bilaga 9.2).

Vi gick även igenom detta brev då vi träffades utifall att något varit oklart.

#### **5.5 Intervju**

Vi har valt att utföra intervjuerna tillsammans eftersom vi är två individer med olika erfarenheter och föreställningar. Med detta avsåg vi att undkomma att det insamlade materialet skulle spreta åt två olika riktningar. Vi valde att bända intervjuerna för att undkomma att anteckna under tiden, det som inte upptas av bandspelare; som kroppsspråk, ögonkontakt osv., har vi pratat om efter att vi sagt hejdå till de enskilda tjejerna. Vi har diskuterat om vi uppfattat på liknande sätt och resonerat kring våra olika upplevelser av det som inte uttalats i ord. Vidare har vi valt att transkribera intervjuerna ordagrant, med motivering att kunna skönja olika teman utifrån IPA-modellen (se beskrivning nedan). För att ge läsaren en inblick i hur en transkription kan se ut har vi bifogat ett litet utdrag av en utskrift (se bilaga 9.4).

## 5.6 Analys

Vi har valt att använda oss av den fenomenologiska/hermeneutiska analysmodellen Interpretative phenomenological analysis, IPA. IPA handlar om att få en detaljerad inblick i informanternas egen livsvärld. Metoden syftar till att forskningsprocessen är dynamisk där forskaren har en aktiv roll. IPA passar bra i forskning där man försöker att synliggöra hur människor själva ser på och hanterar situationer och hur de förstår sitt personliga och sociala sammanhang (Smith&Osborn, 2003). Detta gör att vi anser att IPA passar utmärkt för vår studie då vi vill utgå ifrån våra informanternas egna berättelser. IPA omfattas av fyra steg, där vi i vår analys använt oss av de tre första då vi inte sett det fjärde steget som nödvändigt för oss. Här nedan följer en kort beskrivning i hur vi gått till väga i vår analys:

### Steg 1

F= Intervjuare

I= Informant

F: *Vad innebär det för dig att vara tjej?*

stor skillnad mellan  
tjejer o killar

kommentarer

mycket press på sig

I: Ja, alltså jag...ja det är stor skillnad speciellt i skolan man märker ju att det är väldigt stor skillnad på tjejerna och killarna, det är ju så. Det går inte att komma ifrån. Det är ju så här men allt alltså, man blir så mycket kommenterad känns det som. Det är ingen som går och kommenterar killarna och så "va ful du är idag" och typ..Som tjej så får man eller det känns som man har mycket press på sig.

F: *Utseendet, är det viktigt?*

Killar i vår ålder

allt är så ytligt  
man dömer direkt

I: Ja just det... å sen är det ju lite väl.... det känns som att det är killar, speciellt i våran ålder.. att alla är ganska ytliga tror jag. Jag tror att allt typ är...alltså det är ytligt, när man ser någon det första man ser är utseendet och det är det man dömer direkt.... fast man inte vill kanske.. så gör man ju det...

F: *Om man ska hitta någon att bli ihop med hur viktigt är utseendet då?*

Borde gå som man  
vakna..  
den man är inuti

I: Alltså, egentligen borde man gå som man vaknade för man vill ju att någon ska liksom tycka om en som man är inuti...men... som sagt det första man ser är ju...

## Steg 2

Hitta teman där ord och meningar som finns i transkripten kopplas i hop med varandra. För att se vad som hänger samman.

Bedömd, betraktad + kommentarer och blickar - objektifierad

snygg, men inte för snygg + lagom - anpassning

## Steg 3

Skapa övergripande teman utifrån dessa sammankopplingar. Teman ska spegla informanternas egna röster därför måste transkripten bearbetas noggrant. Utifrån dessa teman skrivs analysen ut i text.

Tema: Att vara något för alla

objektifierad  
kommentarer  
mfl...

Tema: Att hitta balans

anpassning  
konflikt inom sig  
mfl...

Utifrån de sex intervjuer vi gjort och med IPA-modellen som analysverktyg kom vi fram till sex teman. Dessa kom att bli: *Kvinna med stort K, Att hitta balans, Jag vill va unik...(men på rätt sätt), Få en bra kille och lära sig umgås med tjejer, Att vara något för alla samt Strävan efter omöjligheten och vägen dit.*

## 5.7 Förförståelse

Att forskaren i, framför allt, kvalitativa metoder utgör ett eget instrument i sig är något Backman (1998) diskuterar kring. Med hänvisning till detta anser vi att det är av relevans att nämna hur våra egna förförståelser, erfarenheter och vår fysiska närvaro vid intervjutillfällena påverkat och ibland haft en inverkan på informanterna och våra tolkningar av de erhållna svaren. Andersson skriver; med hänvisning till M. Keith och S. Pile, att pågående kunskapande bör ”vara i stånd att se genom ett öga medan en spegel hålls upp framför det andra, för att se det egna seendet” (Andersson, 2003, s.30). Den erfarenhet vi har av att själva vara kvinnor har många gånger under intervju tillfällena

krävt av oss att distansera vår inlevelse. Många gånger har vi inom oss tänkt att *jag vet precis vad du menar*, samtidigt som vår inre röst har fått bromsa oss med att; det vet du inte alls. Hade vi inte haft denna form av inre röst hade våra följdfrågor uteblivit och våra tolkningar hade enbart utformats mot bakgrund av dessa egna ”vetanden”. Medvetenheten kring detta har tillfört att vi, under studiens gång, ofta reflekterat och problematiserat våra egna tolkningar. Det har medfört att vi har ökat vår möjlighet att lyssna till informanternas berättelser med ett så kallat öppet sinne. Vi har även under analysens gång tillsammans reflekterat över eventuella fördomar samt vissa uttalanden som verkat provocerande inom oss. Detta för att undvika att personliga värden skall påverka analysen samt studiens resultat. Att vår fysiska närvaro vid intervjusituationerna kunnat påverka informanterna har tidigare nämnts. Vi har försökt att visa informanterna vårt brinnande intresse för just deras individuella berättelser. Vi har försäkrat dem om att det inte finns några rätta svar att ge i detta avseende, utan att vårt intresse ligger i att höra deras upplevelser. Vi har försökt att försäkra dem om att vi inte avser lägga några värden i deras uttalanden. Samtidigt har vi emellanåt upplevt att det legat en svårighet i att beskriva den ”rätta kvinnligheten” för oss i egenskap av kvinnor med vårt, påtagligt nära, yttre.

### **5.8 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet**

Validitet innebär i sin enkelhet att studera det man avser studera. Kvale (1997) skriver om validering i sju stadier varav ett av dessa är tematisering. Tematisering innebär att en studie blir valid i det fall då de teoretiska förutsättningarna ligger till grund och är väl förankrade i studiens frågeställningar. Ett annat stadie som Kvale beskriver är intervjun. Här är det tillförlitligheten hos informanterna och även intervjuns tillvägagångssätt och innehåll som utgör validiteten. Det handlar om att ifrågasätta de svar man erhåller samt spegla informanten i hennes svar för att kontrollera att forskaren uppfattat henne på rätt sätt. Analysens validitet är även något som ingår i dessa, valideringens sju stadier.

Att hålla sig till en valid analys innebär enligt Kvale (1997) att frågorna man ställer sig vid analysen av det insamlade intervjumaterialet håller sig inom ramen för studiens syfte och teoretiska ansats. Även att tolkningarnas logik är hållbar (Kvale, 1997). Som Kvale även diskuterar så handlar frågorna om vad som är valid kunskap – om vad som egentligen är sanning. Enligt Kvale så har dessvärre kvalitativ forskning en lägre status än kvantitativ forskning i frågan om studiers validitet, då kvalitativa metoder inte resulterar i siffror och statistik som tydligt påvisar det mätbara. Denna diskussion är även något som Bryman (1997) framhåller, då han menar att kriterierna för validitet inte är anpassade till den kvalitativa forskningen. Det var inom den kvantitativa ansatsen som termerna till validitets begreppet uppstod.

Det resonemang vi för kring valid och reliabel kunskap när det handlar om kvalitativ forskning och studier kring människors livsvärld är att det inte finns en definitiv sanning. I denna studie anser vi ändå att vi förhåller oss till validitetens kriterier. Vårt metodval som halvstrukturerad intervju har inneburit att intressera oss för och spegla informanternas egna berättelser. Samtidigt är den intervjuguide (se bilaga 9.3) vi under intervjun förhållit oss till utformad mot bakgrund av studiens syfte och frågeställning samt en god och noga påläst teoretisk kunskap. En konsekvens av att använda halvstrukturerad intervju som metod i validitets- frågan som vi kan se är att; en del av de följdfrågor vi ställt och även vissa svar vi erhållit emellanåt svävar utanför studiens syfte. Däremot grundade vi detta tillvägagångssätt på vår avsikt att skapa en personlig, öppen och lättsam atmosfär. Vi har även haft som avsikt att inte agera alltför formellt under intervjutillfället då våra informanter är relativt unga. Att skapa denna miljö är något vi anser har skapat en trygghet i att kunna ge ärliga och personliga svar, vilket ökar tillförlitligheten i informanternas berättelser.

Reliabilitet är ett annat instrument i forsknings sammanhang. Vilket betyder att titta på om studiens mätningar och resultat är tillförlitliga. Bergström och Boréus (2005) skriver att för att säkerställa studiens reliabilitet krävs att man är tillräckligt noggrann. Att man som forskare anammar rätta metoder för att studera det man avser studera. En andra aspekt är även att eliminera så många felkällor som möjligt (Bergström & Boréus, 2005). För att förhindra felkällor har vi skickat de utskrivna intervjuerna, som vi ordagrant transkriberat, till var och en av tjejerna för att ge dem möjlighet att komplettera uppgifter, korrigera eller komma med synpunkter. För detta har de fått några dagar på sig att läsa och kontakta oss. Analysen har vi valt att inte delge tjejerna då vi inte anser att det är relevant för studiens resultat. Informanterna är i ung ålder och saknar den teoretiska kunskap som vi grundar våra tolkningar på. Däremot har vi lovat tjejerna ett exemplar av hela uppsatsen då den blivit färdig och bedömd.

För att säkerställa studiens tillförlitlighet har vi i möjligaste mån försökt att undvika att ställa ledande frågor. Vi har från studiens start varit medvetna om att det finns en viss svårighet med detta eftersom våra egna erfarenheter och den kunskap och teori vi utgår ifrån gör att det är svårt att helt inta en icke-vetande hållning i mötet med informanterna. Med vår intervjuguide som hjälpmedel har vi haft möjlighet att ställa så öppna frågor som möjligt där utrymme för egna reflektioner och tolkningar för informanterna har givits. Det skulle för någon annan att få samma resultat som denna studie i det närmaste vara tvivelaktigt. Framst för att vi som intervjuare har en betydande påverkan på situationen. De erhållna svaren är även berättelser som tjejerna utgivit en speciell dag och i ett speciellt sammanhang. Från början menade vi att det enbart skulle innebära fördelar för oss att vi är tjejer i relativt ung ålder själva, med levda erfarenheter och egna föreställningar om att vara tjej. Men detta har i vissa fall faktiskt givit oss en känsla av att vi påverkat situationen mer än vad vi önskat. Denna effekt forskaren har på informanten omnämner Bryman (1997) som *reaktivitet*- att

informanten reagerar på forskaren och dennes instrument. Då frågorna många gånger handlat om kropp och utseende har vi båda upplevt att vårt eget yttre och sätt att vara på kan ha haft en viss inverkan på svaren, även för tjejernas bekvämlighet.

Om studien skulle ha givit generaliserande kunskap hade vi behövt göra fler intervjuer än de 6 vi gjort. Men vi anser ändå att vi fått en inblick i de enskilda tjejernas upplevelser. Vidare är informanterna slumpvist utvalda och detta medför att de heller inte delar sina erfarenheter och sin vardag med varandra. Detta utgör att det insamlade materialet kan säga något om hur olika tjejer upplever och uttrycker sin kvinnlighet. Vi har under de olika intervjuerna upptäckt att liknande resonemang ofta förekommit oavsett vem av tjejerna vi pratat med. Tillsammans med detta och tidigare forskning kan studien ändå fylla ett mått av generaliserbarhet.

## 5.9 Etiska reflektioner

Vetenskapsrådets forskningsetiska principer innehåller fyra stycken huvudkrav inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning (Vetenskapsrådet, 2002).

Vilka är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Dessa har vi i vår uppsatsprocess tagit hänsyn till. Vi har givit studiens uppgiftslämnare en förhandsinformation i form av ett informationsbrev. Informationskravet innebär att uppgiftslämnare och deltagare i studien erhåller information om studiens syfte och tillvägagångssätt. Vi har informerat om att deras deltagande är frivilligt och om de av någon anledning vill dra sig ur så skall så ske (se bilaga 9.2). Vi har även informerat om att ifall de efter intervjutillfället känner sig tveksamma till något de sagt; om det finns något de vill ta bort eller tillägga, så är detta möjligt och för vår tillgänglighet för eventuell korrigering har vi givit informanterna våra mobilnummer. Då tjejerna i studien är i gymnasieålder och därför över 15 år har vi inte några krav på oss att erhålla samtycke från deltagarnas vårdnadshavare. Däremot vet vi, efter att ha pratat med tjejerna, att de informerat deras föräldrar om studien. Vi anser det bra att tjejerna valt att inkludera deras föräldrar i deras beslut om deltagande. Det känns även bra att veta att tjejerna har möjlighet att prata med någon de har förtroende för, i de fall intervjun väckt eventuella funderingar. Vad gäller konfidentialitetskravet valde vi att muntligen tala om för informanterna att det de säger under intervjun kommer i texten att avidentifieras på så sätt att talarens namn och nämnda namn kommer att givas pseudonymer. Viss annan fakta, för studien irrelevant, kommer att manipuleras på så sätt att det skrivna materialet i möjligaste mån undkommer igenkännande. Vidare berättar vi att den information som framkommer under intervjun endast kommer att ingå i vår studie och efter studiens slut kommer de inspelade banden att raderas. Vi informerar om att de som skall lyssna på banden är båda uppsatsskribenterna för denna studie.

En annan diskussion kring etik vi förde handlade om vårt val att vara med båda två vid intervjuerna. Å ena sidan kan det tyckas bli en något ojämlig situation för informanten. Men å andra sidan menade vi att intervjuernas resultat skulle bli mer sammanlänkade än om vi gjort dem var för sig. Medvetenheten kring detta har gjort att vi ansträngt oss för att skapa en så avslappnad och lättsam miljö som möjligt. Med facit i hand har vi inte upplevt att någon av tjejerna tyckt att situationen varit obekvä. Detta val utgjorde även att vår analysprocess kunde fortgå hela tiden redan från intervjuens start, då båda av oss hade tagit del av samma material från början.

## 6. Analys och resultat

Vår analys utgår i från de sex tjejer som vi träffat. Eftersom vi på grund av etiska skäl aidentifierat tjejerna har vi givit dem egna namn. Vi kallar dem för Lovisa, Jenny, Melissa, Emma, Ramona och Fanny. Vi har i vår analys funnit sex teman, *Kvinna med stort K*, *Att hitta balans*, *Jag vill va unik..(men på rätt sätt)*, *Få en bra kille och lära sig umgås med tjejer*, *Att vara något för alla* samt *Strävan efter omöjligheten och vägen dit*. Dessa kommer vi nedan att beskriva och analysera utifrån informanternas egna berättelser och mot bakgrund av vår teoretiska referensram. Analysen i sin helhet visar studiens huvudsakliga resultat.

### 6.1 Kvinna med stort K

Fanny: ”...man märker ju att det är väldigt stor skillnad på killarna och tjejerna, det är ju så.”

Emma: ”...jag ser framför mig någon som är såhär jordnära kanske å...trygg i sig själv..och är så här omtyckt och är sig själv verkligen”

Lovisa: ”...om jag fixar till mig lite mer eller har köpt något nytt så kanske man tänker..åh va fint..så känner man sig kanske lite..ja..kvinnligare.”

Ramona: ”...det känns inte som om vi sätter upp mallar eller har så mycket krav som tjej på killar liksom. Killar är killar!”

Melissa: ” Typiskt kvinnligt...det är väl att va väldigt..eller att ha lite dåligt självförtroende å inte tycka att man räcker till riktigt..”

Alla tjejer har tydliga bilder i huvudet av hur den perfekta kvinnan ser ut och de kan också rada upp en mängd egenskaper som är typiskt kvinnliga. En annan sak samtliga tjejer tar upp i diskussionen



kring vad som är kvinnligt och hur det är att vara tjej är skillnader, skillnader mellan kvinnor och män. Många uttrycker att de behandlas på ett mjukare sätt av till exempel lärare på grund av att de är tjejer. Samtidigt uttrycker de viss frustration över att behöva anstränga sig extra för att göra sig synliga och som Jenny säger: ”..man måste stå på sig och visa att man kan själv liksom..”. Även Fanny beskriver hur hon tror att killar uppfattas som smartare och bättre. Trots allt så uttalar de flesta av tjejerna att de inte skulle vilja vara annat än tjejer.

Typiskt kvinnligt är att vara ansvarstagande, kontrollerad, ha koll och att vilja ta hand om andra. ”Allt ska vara så fint, gulligt och sött och alla ska va vänner” som Fanny säger. Tjejer är pryda, de pruttar och rapar inte var och när som helst. En intressant sak som flera av tjejerna nämnde var en viss snabbmats kedja. Fanny säger, angående att bryta sitt kvinnliga mönster, : ” Skulle jag förändra min kvinnlighet skulle jag väl komma med fläckar över hela tröjan och en hamburgare i handen.../.../..då skulle jag bryta det ganska snabbt tror jag!” Mc Donalds och hamburgare rimmar inte med kvinnlighet! Att vara lagom i sitt sätt att framträda är också något tjejerna på olika vis beskriver. Man ska skratta med när någon skämtar men inte för högt. Prata och ta plats men inte för mycket. Helt enkelt inte riskera att gå över några gränser, dolda gränser som ändå är väldigt påtagliga. Konsekvenserna med att befinna sig i gränslandet kan innebära att bli betraktad som ”kill-tjej”, lesbisk eller ”extrem”.

En fördel med att vara tjej är att ”man kan typ bry sig mer om hur man ser ut..” säger Melissa. Och de flesta av tjejerna poängterar att de tycker om att göra sig i ordning och ta hand om sina kroppar. Man bryr sig om hur man ser ut när man är tjej.

Typiskt kvinnligt är att ha rena, fina kläder, klackskor och en naturlig sminkning som framhäver ansiktsdragen. Vidare omtalas ett typiskt kvinnligt sätt att gå på där man ska ha en fin hållning och vara rak i ryggen. Mjukisbyxor är något som alla tjejer nämner som riktigt okvinnligt något som man kanske kan ha på sig när man går hemma i sin ensamhet eller möjligen med närmsta tjejkompisarna.

Att vara kvinna är egentligen inget man bara är rent naturligt utan en mask att ta på sig och som Melissa säger: ”..nästan en roll som man spelar..”.

Killar tillåts, enligt tjejerna, att vara allt det som de upplever att de inte själva kan eller får vara. Slarviga, ofräscha, högljudda och framförallt ser de inte att killarna har den press på sig som de själva känner att de har. Pressen handlar om att leva upp till alla de krav som omgivningen och de själva har på dem. Krav på utseende framförallt men också krav på hur de ska uppträda och vara. Ingen av tjejerna kan ge en lika beskrivande bild av ett manligt ideal.

Det är heller ingen som pratar så detaljerat och ingående om killars kroppar och utseenden som de talar om sig själva och andra tjejers.

Kvinna med stort K är inget man är det är något man gör sig till. Tjejerna är oerhört medvetna om vad som förväntas av dem och vad det är de måste förhålla sig till. Det som skiljer dem åt är hur mycket de väljer att anpassa sig till de olika normerna och kraven. Valen är i allra högsta grad aktiva och medvetet övervägda då de också känner till de konsekvenser de olika valen leder till.

### 6.1.1 Teoretiska reflektioner

Tjejerna beskriver tydligt hur en kvinna inte är något man bara föds till utan något som man ständigt måste iscensätta. Det är detta Butler (2007) menar med performativitet, alltså att kvinnlighet inte är något som naturligt existerar utan görs genom upprepade handlingar. De har kunskapen om hur de ska förhålla sig till andra och till deras egna kroppar utifrån de ramar som finns kring kvinnligheten. De vet att de inte gör sig kvinnliga genom att gå på Mc Donalds i mjukisbyxor och smutsig tröja. I stället gör de sig kvinnliga varje dag genom att klä och sminka sig, prata och skratta lagom högt och ansvarsfullt ta hand om varandra. Intressant är att denna performativa kvinnlighet inte är något som de är ovetande om utan i allra högsta grad medvetna om och också är med och upprätthåller.

Den normativa femininiteten är som Bartky (1990) säger koncentrerad till kroppen och framställandet av den. Vilket är något som syns i tjejernas berättelser. Det som tjejerna gör när de bedömer sig själva utifrån alla dessa krav är att upprätthålla sin egen underordning genom att disciplinera sig själva och sin kropp. Att ha det rätta utseendet innebär, precis som tjejerna beskriver, inte en naturlig självklarhet även om det är så det ska framställas- iscensättas. Att iscensätta sin naturliga kvinnlighet innebär att sminka sig, träna, sola och vara måttfull och ”moderlig”. Det innebär också att förhålla sig till sin tänkta motsats, mannen. Tjejerna beskriver killar som slappa, stökiga och enormt mycket friare i hur de ska se ut. Med andra ord de skillnader de ser och är införstådda med. Skillnaderna tjejerna beskriver kan härledas till det Hirdman (2003) menar med att könen hålls isär i genussystemet och genererar en hierarkisk ordning där mannen är på toppen. De beskriver ju faktiskt killarna som friare att vara som dom är; ”killar är killar” som Ramona säger. Det finns ett ursäktande i det hon säger, det är helt okej för killar att vara lite mer hur som helst. Det ligger ju i deras natur. Detta är ju ett ganska tydligt exempel på att mannen finns i sin naturliga form, och tillåts vara så, medan kvinnan ska vara naturlig men på ett konstgjort sätt.

## 6.2 Att hitta balans

Jenny: ” Om man sminkar sig så här fööer mycket så blir man ju stämplad fjortis...”

Jenny: ” ...man måste hela tiden tänka på hur man betar sig och hur man ser ut och hur man uppför sig...”

Ramona: ” ...man kan ju inte komma hur lättklädd som helst heller utan man får ändå anpassa sig lite. Men att va lättklädd e ju inte samma sak som att ha manliga kläder... att ha typ baggyjeans och en stor tröja liksom...”

**F: Är det olika reaktioner på det?**

Ja... inget e ju kanske jättepositivt dom första gångerna så man måste hitta nån balans där emellan liksom.”

**F: Kan man vara för snygg?**

Melissa: ”...ja då får man ju negativa kommentarer då från tjejer för att man... då e det ju avundsjuka...”

Något som varit ett genomgående tema vid intervjuerna med tjejerna är deras diskussioner kring hur de strävar efter att hitta en form av balans. En balans i sin egen kvinnlighet, hur de vill uppfattas av andra men också hur de vill uppfatta sig själva. Att veta saker, att ha kunskap, som citaten ovan ger exempel på är oerhört viktigt för att ha en möjlighet att hitta den här balansen. Något som förvånade oss en aning var hur medvetna samtliga tjejer var om vad som förväntas av dem på vilken plats, när och med vem. Man måste veta hur mycket man kan och bör sminka sig, hur man ska klä sig och åt vad och hur högt man ska skratta. Denna kunskap tjejerna besitter måste de välja att förhålla sig och anpassa sig till på ett aktivt sätt. Man ska vara tjej men inte för ”tjejig”, snygg men inte för snygg, glad och käck men inte fjortis.

Att hitta balansen i förhållande till andra, både killar och tjejer, tar sig olika uttryck. Även om de flesta av tjejerna berättar om hur mycket intriger i form av skitsnack, avundsjuka och rivalitet som existerar tjejer emellan så talar de ändå om tjejkompisarna som dem som ”vet hur man är, egentligen”. Hur man är egentligen, den man är innerst inne, när man är sig själv. Då kan man skratta åt dåliga skämt och ha mysbyxor på sig. Det verkar handla om att väga upp den ansträngning de gör när de i förhållande till främst killar men också okända tjejer gör sig själva på de sätt som förväntas av dem. Det verkar ligga en konflikt i att vara så som man verkligen vill vara -sann mot sig själv och så som omgivningen vill att man ska vara. Som Lovisa säger :” *asså egentligen känner jag att jag inte vill ta på mig smink men jag gör det ändå för att jag... ja jag måste ha det typ..*”.

Det som Lovisa så tydligt klargör skiljer sig en del ifrån de andra tjejernas syn på att göra sig i ordning. Lovisa vill inte sminka sig men hon gör det ändå. De andra pratar i stället om att det faktiskt är något de tycker är roligt att göra. Kunskapen de har om hur man ska göra sig på ”rätt” sätt innefattar en väldigt massa krav och måsten som varenda en av tjejerna känner till och är medvetna om. Men när man säger att man gör något för att det är kul, för att man själv vill har man också blivit mer sann emot sig själv. Ångesten över att anpassa sig till normer och ideal som läggs på en utifrån dämpas när man kan säga att man faktiskt ändå har ett intresse i att fixa sig, det är något kul. Men samtidigt säger Jenny på frågan om för vems skull hon gör sig i ordning inför festen: *”..det borde ju va för min egen! Men det är det ju inte alla gånger.../.../... för jag ska se snygg ut för andra..”*

Vi ser detta som ett försvar att ta till för att balansera kluvenheten i sig själv. Tjejerna uttrycker gång på gång hur de tycker att det borde vara, hur de önskade att det var. Att insidan skulle vara den som räknades i stället för utsidan. Att alla kunde vara och se ut hur de ville. Men de vet att det inte är så. I killars närvaro upplever tjejerna ofta att de inte kan vara helt sig själva. Antingen tystnar de och syns mindre eller så läggs fokus på att vara ”gångbar”, vara den attraktiva kvinnan som potentiell flickvän. Några av tjejerna beskriver hur tjejer som är mer ”killiga” av sig blir accepterad av killar på ett annat sätt än de ”vanliga” tjejerna. Kill-tjejerna blir betraktade som en i grabbgänget men däremot inte som flickväns-material.

Kunskapen och medvetenheten om att gör sig kvinnlig på ”rätt” sätt handlar alltså om ett aktivt handlande och ställningstagande. Det finns en valfrihet. Man kan välja att inte anpassa sig efter mallen som finns man kan välja att inte göra de uppoffringar som förväntas men man måste vara medveten om vilka konsekvenser de olika valen innebär för att kunna göra dem aktivt.

Konsekvenserna som blir om man väljer att gå emot strömmen är många gånger inte värda att ta. Jenny säger till exempel så här: *” om man sminkar sig så här föör mycket blir man ju stämplad som fjortis...”* och *” om man kommer och är helt omedveten eller nåt så får man ju stämplar direkt”*.

Även detta citat från intervjun med Ramona visar på en konsekvens av att inte ha rätt balans; *”..man kan ju gå över gränser och sånt... är man populär så kanske man hamnar ur balans liksom å..ja.. tappar allt liksom...kompisar och allt, eftersom...bara för att man är lite för ego.”*

### **6.2.1 Teoretiska reflektioner:**

Att ”göra” sitt kön på rätt sätt är något vi diskuterat mycket i vårt teoretiska kapitel. Det är också något som vi ser är viktigt för de tjejer vi träffat. Att iscensätta sig själv som en lagom ”tjejig” tjej där ett fördelaktigt yttre handlar om vilken möjlighet man faktiskt har att ”lyckas” i livet.

Att ha kunskapen som tjejerna besitter är en del i att vara tjej. Det är en del i att kunna välja vilken sorts kvinna man vill vara, både inför sig själv och inför andra. Det handlar också om att kunna avgöra när och var man behöver göra sig extra kvinnlig eller när man har möjlighet att släppa kontrollen. Bland kompisarna kan man till exempel få vara lite mer som man är medan man inför festen behöver anstränga sig lite extra. Detta kan kopplas till diskussionen som Skeggs (2000) för om att skapandet av femininitet just är avhängigt tid och rum. Man ska alltså känna till att det inte passar sig att komma i ”festkostymen” till skolan. Liknande resonemang för även Andersson (2003) då hon skriver att då tjejer skall bli godkända som kvinnor krävs det att de har en förmåga att göra skillnad mellan olika sammanhang. Detta för att anpassa sin kvinnlighet efter olika situationer.

Det försvar vi ser att tjejerna använder sig av för att på ett sätt ursäkta den ”kvinnliga fåfängan” och viljan att se så bra ut som möjligt är precis det som Ambjörnsson (2008) talar om när hon beskriver hur det på ett sätt är en befrielse att leva upp till normen istället för att göra motstånd. Precis så gör ju tjejerna när de gång på gång säger att det faktiskt är något de tycker är kul. Det är roligt trots att det kräver ansträngningar som att gå upp tidigare på morgonen, tänka på vad man äter och gå i högklackat fast att det inte är så bekvämt. Genom detta försvar så blir det lättare att hantera känslan av att göra något med sig själv trots att man innerst inne kanske frågar sig om jag inte duger som jag är. På så vis upprätthåller vi också könsmaktsystemet och låter det leva sitt eget, osynliga, liv. Det är så som Elvin-Nowak skriver att de konsekvenser som kommer av att gå emot systemets gränser och normer till och med kan bli av den art att man blir betraktad som avvikare. På samma sätt väljer tjejerna att leva upp till de normer som handlar om görandet av den ”perfekta” kvinnan men då de inte vill se sig som offer eller som ofria att välja så gör dom sminkandet, tränandet, smyckandet - disciplineringen, till sitt. Makten i form av denna disciplinering och kontroll av kroppen definieras och synliggörs när man ser ofriheten i att inte kunna välja att låta bli. Makten verkar på så vis inifrån, som Johansson (1999) säger, genom denna disciplinering, kontroll och iakttagelse vilken man har på sig själv. Detta kopplas även till det som Elvin-Nowak (2003) diskuterar när hon säger att andras blickar, tolkningar och medverkan i detta maktspel får betydande inverkan eftersom de riktas direkt till ens personlighet och identitet.

Vidare handlar disciplineringen av kroppen också om att det ligger i kvinnans natur att göra det-forma och kontrollera kroppen både utseendemässigt men också hur den förs fram och vad man uttrycker med den. Kvinnan är sin kropp, och disciplinering av den handlar om att leva upp till de samhälleliga och kulturella normerna. Väljer man då som tjejerna att anpassa sig på det vis som de gör, med hjälp av kunskapen om hur de ska vara och se ut, är man också en aktiv skapare av sin kvinnlighet. Detta kan kopplas med exemplet hämtat ur Johanssons (1999) bok, att ställa sig på vågen är inte att vara offer utan att aktivt skapa sin kvinnlighet, en kvinnlighet som handlar om att

kontrollera sin kropp och dess vikt. Härigenom upprätthåller tjejerna också sin egen underordning i hierarkin mellan kvinnor och män på ett mycket tydligt sätt trots att det är just detta tjejerna strävar efter att undvika.

### 6.3 Jag vill va unik...(men på rätt sätt)

Lovisa: ”...man håller sig ju till det som e populärt men ändå att man kanske, att man inte går och köper just det plagget på Gina som ALLA har utan man köper och försöker göra sin egna lilla stil av det.. så gör jag ju.”

Emma: ”... sen vill jag väl inte synas mer än någon annan men jag vill inte... inte va en i klumpen.”

Jenny: ”Jag skulle liksom inte vilja va Brat eller fjortis eller så.. utan bara så här va.. vanlig liksom och inte så himla extrem å inte så här himla tråkig och en i mängden heller.”

Fanny: ”Om man tänker typ självförtroende, om man vågar verkligen göra som man vill då.. man e ju skitstark i sig själv inte bara... vilja va en i mängden typ.... /.../... och inte va som alla andra tjejer.”

Fyra utdrag i vad som ständigt återkommer i tjejernas berättelser; att sticka ut men samtidigt sticka ut lagom mycket. Som Fanny ovan berättar så kopplas styrkan av att våga sticka ut samman med att ha ett bra självförtroende- att inte behöva vara som alla andra tjejer. Samtidigt berättar tjejerna om att det handlar om att inte heller synas mer än någon annan. Melissas uttalande vad gäller dåligt självförtroende; ”man blir mer extrem, kanske att liksom försöka få uppmärksamhet på annat sätt.. till exempel att klä sig annorlunda eller va.. liksom typ skrika och hålla på”, kan vara en av förklaringarna till att välja att sticka ut lagom och på rätt sätt. Tjejerna påtalar ofta att känslan av att vara trygg i sig själv avgör om hur mycket de kan sticka ut ifrån vad de kallar ”den kvinnlighet som förväntas av dem” samtidigt som det även handlar om att inte uppenbart söka andras uppmärksamhet. Vilken strategi tjejerna har för att sticka ut ter sig olika. Emma berättar om hur hon på gymnastiken strävar efter att inte vara så himla tjejig, hon säger att allt blir ju jättetråkigt om man skall vara så lagom hela tiden och hålla sig i bakgrunden, som hon menar att tjejerna brukar vara; ”de vill inte bli för röda i ansikten”. Melissa har å sin sida valt att sticka ut i sin kvinnlighet med hjälp av tatueringar, hon anser att tatueringar inte är sådär jättekvinnligt men samtidigt känner hon att hon måste våga upp lite för att inte bli för kvinnlig.

Att vara unik och sticka ut handlar om att veta vilka normer som gäller för att sticka ut på rätt sätt. Att handhålla de verktyg som känns okej för att heller inte bli sedd som någon med dåligt självförtroende eller som någon som aktivt söker uppmärksamhet.

Ramona berättar att hon inte vill vara tjejig jämt så i skolan stannar hon hellre kvar i klassrummet

och är på, det hon kallar, ”den andra sidan” och ”typ jävlas med lärarna o sånt”. Att ha status inom den egna gruppen eller att vara någon för andra är även något som ökar möjligheterna till att vara unik och skilja sig från gruppen. Ramona ger en förklaring då hon säger att om man vet att alla står på ens sida och inte bryr sig så känner man också att man kan göra vissa saker. Detsamma gäller inte för dem som är otrygga och inte har några kompisar; ”*då kanske man är som man är, men folk ser ner på en liksom.*”

Att sticka ut ifrån det vanliga kräver som tidigare nämnts kunskap om vilka effekter ens strategier ger samt att kunna behärska dessa. Tjejerna berättar också att det är mer okej för vissa att sticka ut på särskilda sätt. Det handlar om att ha den ”rätta” kunskapen. Jenny berättar: ”*Jag kör ju så här vanlig.. vanliga kläder liksom.. eh.. men dom som e så här riktigt modemedvetna, d känns som att det e mer okej för dom att.. att dom har på sig nåt såhär festligt till skolan..*” I nästa andetag säger hon att andra skulle undra vart hon skulle eller vad hon skulle göra ifall hon själv skulle klä sig festligt till skolan. Det är således inte rätt sätt för henne att sticka ut på, då hon inte har tillräcklig modemedvetenhet.

#### **F: Kan man se något rent utseendemässigt vilka som är populära?**

Lovisa: ”*man kan ju se det jättetydligt på klädstil och sånt för då vet man eller i och med att den passar sig.. eller man kan ju klä sig annorlunda och ändå va populär men då märker man nog också på sättet det tror jag man, jag tror faktiskt att man märker det lättare än vad man tror.*”

Lovisa berättar också att det är de populära som får mest uppmärksamhet av killar, de populära har även fler vänner. I samtliga tjejers berättelser så pratas det om de populära, de med mest status och de som får mycket uppmärksamhet. Lovisa talar om att ifall man vill vara kompis med en eller flera som har högre status så måste man försöka att leva upp till dem, klä sig, sminka sig och bete sig mer som dem för att bli accepterad i den gruppen. Lovisa säger också att man ju vill ha många vänner, ha status och vara den där populära tjejen. Senare poängterar hon att det egentligen är onödigt, att hon inte tycker att man skall vara kompis med den populäraste eftersom det mer självklara är att ha kompisar som tycker om en.

#### **6.3.1 Teoretiska reflektioner**

Att sticka ut och inte vara en i mängden blir tjejernas kvitto på att kunna göra livet självt. Att känna sig som en fri individ med ökade handlingsmöjligheter. Detta är ett tecken på det som Giddens (2003) menar är den individualiserade människan. Samtidigt går tjejernas resonemang att koppla till

den normativa femininiteten som Ambjörnsson (2008) beskriver som den navigator kvinnor har som hjälpmedel för att finna olika strategier och egenskaper som ger utdelning av olika grader av popularitet och gångbarhet. Ju närmare den kvinnliga normen man befinner sig har man också större handlingsutrymme till att vara unik och sticka ut, utan att andra i omgivningen tittar snett på en. Att sticka ut för mycket blir vad tjejerna kallar att vara >extrem<, det förefaller sig så att det blir ett tydligt tecken på att ha dåligt självförtroende och helt enkelt en svagare och mindre sann människa. Att uppenbart söka sig uppmärksamhet och inte vara den naturligt populära tjejen. Detta innebär som även Ambjörnsson (2008) reflekterar över att man uppfattas som en fri individ då man befinner sig så nära föreställningen om det normala som möjligt. Att befinna sig inom normalitetsgränserna gör att man inte blir lika ifrågasatt då man svävar lite utanför ibland, man vet ju ändå som Ramona säger att alla står på ens sida. Sammanfattningsvis kan vi urskönja att för att bli uppmärksammasom och ha en upplevelse av att vara en fri människa hänger ihop med att anpassa sig till den normerande femininiteten. Thomsson skriver att människans önskan om att ha valmöjligheter ofta består av ett begränsat utrymme då alla situationer har ramar som talar om för oss vad vi förväntas välja, detta blir en form av överordnade styrsystem (Elvin-Nowak & Thomsson, 2003). Att lyckas vara unik innebär även att aktivt upprätthålla de ordningar och regler som tjejer har att förhålla sig till för att inte bli uppfattad som en oäkta människa med dåligt självförtroende. Detta påvisar också den process, i vilken tjejerna formar sin kvinnlighet och identitet, som Hirdman (2003) talar om skapar hierarkier och ordningar människor emellan, män som kvinnor. Det ligger makt i att uppnå popularitet och åtråvärdhet för att få tolkningsföreträde om vad som är att vara unikt accepterad, att kunna välja sin egna klädstil, vara mer aktiv på skolidrotten eller att skilja sig från det tjejiga utan att bli tittad snett på och klassad som en avvikare.

#### **6.4 Få en bra kille och lära sig umgås med tjejer**

Lovisa: ”*om du har en kille då så, som man levt med då vet du ju han vill ha, ja då att han tycker om dig å då ska inte du behöva stå å sminka dej.../.../..utan då kan du slappna av.*”

Fanny: ”*...man tänker ju så här...det e en tjej och en kille typ..*”

Melissa: ”*..om det e nån som e singel så är det...aaa men hon kanske är lesbisk...*”

**F: Är det viktigt att ha någon?**

Melissa: *Nej... men det är viktigt att andra flirtar med en.*”



Emma: ”..å nu så umgås jag med fem tjejer..å det är ju mycket mer det som förväntas av omgivningen..”

Ramona: ”..när man är med tjejer man känner, i sin krets, typ då kan man va hur man vill..!..! ..man behöver inte sminka sig och man kan se nyvaken ut, för dom vet ju hur man är annars”

Något som löper genom alla intervjuer är hur självklart det är att man som tjej förhåller sig till killar på ett heterosexuellt sätt. När tjejerna pratar om att göra sig attraktiva är det en självklarhet att det är attraktionskraften till killar det handlar om. Något annat nämns överhuvudtaget inte. När tjejerna talar om sig själva men också om andra som flickvänner är det flickvänner till killar det gäller. När vi med Ramona diskuterade kroppsbehåringens vara eller icke-vara så tyckte hon att det var dumt att som vissa tjejer rakar bort håret på armarna. Inte för att det inte skulle vara skönt att vara kvinnligt len och hårfri även på armarna men som hon säger: ” om en kille känner där och så alldeles strävt typ...!”. Vidare berättar de flesta av tjejerna hur killars uppskattande blickar och kommentarer väger tyngre än om en tjejkompis säger ungefär samma sak. Vidare nämns blickar överhuvudtaget som något som skiljer sig mellan killar och tjejer då blickar från tjejer många gånger ses och uppfattas som avundsjuka medan killars blickar oftast blir ett bevis på den egna åtråvärdheten. Som Melissa beskriver hur viktigt det är att killar flirtar med en eftersom det visar att man är attraktiv samt heterosexuell och därigenom växer i status.

När Lovisa pratar om att lyckas menar hon kille, jobb och familj. När man nått dit kan man slappna av. Då ska killen tycka om dig som du är och inte ta dig för utseendet. För att nå detta mål så gör man sig fin, ”...för att man..ja...man kanske lyckas mer..”.

Att ha tjejkompisar är något som betyder väldigt mycket för tjejerna. Dels för att känna tillhörighet med en grupp och få trygghet men också för att det är något som förväntas av dem som tjejer. Tjejer ska ha tjejkompisar. Det är i tjejgruppen de kan prata om killar och killars utseenden, jämföra och värdera sina egna kroppar men också där de kan vara som de är *egentligen*. Men det är också i tjejgruppen som intriger, rivalitet och prat bakom ryggen existerar. Något som alla tjejer mer eller mindre upplever som jobbigt. Med hjälp av detta får de sin kvinnlighet bekräftad eftersom det för dem är en del i att vara tjej- att ha tjejer som vänner.

Tjejerna beskriver också hur de tror killar ser på tjejer på olika vis beroende om de är tjejkompisar eller inte. När tjejer inte är typiskt kvinnliga utan mer manliga i sitt sätt att vara och se ut, till

exempel är mer högljudda och klär sig i lösa, slappa kläder, leder det till en acceptans hos killarna att se på dem som kompisar- en i grabbgänget. Men skulle en sådan tjej en dag komma välsminkad och i mer kvinnlig utstyrel skulle de inte bli accepterade på samma sätt längre. En annan konsekvens som kan komma om man inte är typiskt kvinnlig kan vara att bli misstänkt för att vara lesbisk.

Emma är den enda av tjejerna som uttalat umgås i två olika kretsar, ett killgäng och ett tjejgäng. Hon beskriver hur det kan vara både jobbigt och skönt eftersom hon får leva ut olika sidor av sin personlighet men att det inte går att mixa dem vilket hon helst hade velat. Ramona uttrycker att det är när man är med andra tjejer som man känner sig ”*väldigt tjejig*”.

#### 6.4.1 Teoretiska reflektioner

Det som är oerhört tydligt i vårt möte med tjejerna är hur stark heteronormativiteten verkligen är. Även om det inte är en självklarhet för oss att det är sex heterosexuella tjejer vi möter så finns det inga tvivel om att det är så de ser sig själva. När man talar om heteronormativitet så innebär det att det finns ett sätt att leva på som är det rätta, alltså det heterosexuella. Detta är så djupt rotat i oss att vi inte ser alternativa levnadssätt som möjliga. Vi vet att det där andra finns, homosexualitet till exempel men eftersom normen säger att vi ska leva som två skilda sorter män och kvinnor som också förväntas begära varandra så är det detta vi förhåller oss till.

Att göra sig fin för att lyckas, få en kille och en familj, handlar om att göra sig gångbar och attraktiv på den heterosexuella marknaden. Det är för det motsatta könet vi gör oss kvinnliga och detta för att de, männen, ska vilja ha oss- ska välja oss. Det är som Ambjörnsson (2008) diskuterar just inom den heterosexuella normen vår kvinnlighet får sin innebörd- när den ställs emot sin motsats, mannen. Genom att förkroppsliga sin kvinnlighet så som tjejerna gör med smink, kläder och att vara så som det anses passa konstrueras också heterosexualiteten. Tjejerna är medvetna om att då man inte lyckas med detta så riskerar de att inte bli betraktade som just potentiella flickvänner utan de kan komma och bli den som är en i ”grabbgänget” och då alltså inte gångbara. De begränsar då också chanserna till att få det *lyckade* och *avslappnade* livet.

När tjejer förväntas, aktivt väljer och till och med lär sig (som Emma påpekar) att umgås med tjejer som en del i en homosocial gemenskap är även det en del i att göra sig själva kvinnliga. Som Ambjörnsson (2008) påpekar så är denna relation minst lika viktig i skapandet av sig själv som kvinna som den till det motsatta könet. Även Öqvist (2009) framhåller i sin studie kamratgruppens betydelse som genusskapande praktiker. ”Våra” tjejer uttryckte en form av andhämtning när de kunde leva ut sin dåliga humor, skratta hysteriskt, äta skräpmat och till och med prutta eller rapa

tillsammans med de närmaste tjejkompisarna. Som Thomsson (2003) skriver så är det i mötet med andra människor det är viktigt att visa och bevisa sin könstillhörighet. Men de nära tjejkompisarna är ju inte vilka människor som helst utan det är de få utvalda som precis som tjejerna själva uttrycker det vet hur de verkligen är. Det finns ingen att göra sig åtråvärd inför i den bemärkelsen.

Det kan utgöra exempel på hur könens isärhållande upprätthåller både den heterosexuella normen men också könsmaktsystemets över- och underordning. Om inte heterosexualiteten varit en så stark norm hade det inte varit så självklart att det inte fanns begär eller attraktion inom den homosociala gruppen och om könsmaktsystemet inte existerat hade inte tjejerna behövt anstränga sig så oerhört för att göra sig åtråvärda som kvinnor.

## 6.5 Att vara något för alla

Melissa: ”...man typ ser sig som ett objekt eller nånting..”

Fanny: ”Det e ju såhär, men allt asså.. man blir så mycket kommenterad känns det som. Det är ingen som går och kommenterar killarna å så –va ful du e idag o typ...!...!.. Man blir verkligen kommenterad för allt man gör.”

Jenny: ” Man blir ju bedömd hela tiden känns det som.. eh.. asså bland både tjejer o killar..”

Lovisa: ”Liksom kvinna man e liksom ja... nåt för alla”

Dessa är några av de resonemang tjejerna för kring vad det innebär för dem att vara tjej. Deras beskrivningar ter sig vara att man som tjej är någon som blir betraktad och bedömd. Negativa bedömningar resulterar i kommentarer och negativa blickar. Att vara tjej innebär med Melissas egna ord att man ser sig som ett objekt, man är som Lovisa beskriver det; något för alla. Viss objektifiering kan även vara av fördelaktig karaktär. Melissa berättar om att en av fördelarna med att vara tjej är då man är utomlands och får gratisdrinkar och sådant. Hon menar att det kanske inte är en fördel egentligen eftersom killar tror att dom kan få nånting, men ändå! säger Melissa och fnittrar.

Då vi frågar Ramona om vad som mest fungerar positivt bekräftande av två ting; komplimanger för sitt yttre eller komplimanger för sina prestationer blir svaret självklart! >utseendet!< Det är det som syns utåt, som alla ser, säger Ramona. Att till exempel erhålla ett jobb som fotomodell blir i allra högsta grad en större bekräftelse på kvinnligheten än att få en komplimang av att vara smart. Det tycks vara så att visa sig smart kräver en ansträngning för att det skall bli uppmärksammat av andra, medan att vara snygg är något man bara är, över allt, som alla ser. Det motsägelsefulla med detta är dock alla de beskrivningar tjejerna ger av deras ansträngningar av att vårda sitt yttre, vara snygga,

fina – kvinnliga.

Den objektifiering tjejerna beskriver utmynnar i uttalanden om hur de även objektifierar sig själva.

Jenny: ”...så här komplex eller att man tycker man e för tjock eller gud va jag ser äcklig ut idag eller typ (äckel-grimas).../.../...så jag dömer ju mig själv hårdare än dom andra.”

Melissa: ”...man liksom går och nojjar sig på stranden men.. alla andra e upptagna med o nojja sig över sin egen kropp.”

Ramona: ”Det känns som att man ska göra så lite, typ klaga på sig själv, som tjej iallafall...”

Emma: ”...man vet om att man inte har den rätta bikinin så ses man inte som lika kvinnlig å man blir.. man vill ju bli så här omtyckt..”

Att vara snygg, fin eller det motsatta; ful och äcklig är inte en inre känsla av det egna jaget. Det är något man ser i spegeln, när man tittar på sin spegelbild. Eller något man ser speglas i andras ögon, blickarna, betraktelsen. Jenny grimaserar för att gestalta sig själv när hon säger att –gud vad jag ser äcklig ut idag. Samtidigt som tjejerna objektifierar sig tittar de egentligen inte på sin spegelbild objektivt, eftersom de har en etablerad självkritik; man ska som Ramona säger; klaga på sig själv som tjej.

Att kroppen är något som är utanför sig själv blir tydligt i tjejernas resonemang, de påtalar ofta att de är som de är men att kroppen är någonting de kan göra något åt. Ramona säger att man kanske har nog med problem i livet, det är dumt att skaffa sig yttre problem, i form av till exempel övervikt, eftersom det ändå är något man kan sköta själv och göra något åt. Fanny anser att man skall vara rädd om kroppen då *den* är något man skall leva med hela livet.

Det som Emma ovan beskriver om att ha den rätta bikinin, att bli sedd som kvinnlig – i andras ögon- resulterar i att bli omtyckt. Detta påvisar betydelsen av att titta med andras ögon då man står i provhytten framför spegeln för att inhandla säsongens bikini. Då vi frågar Ramona ytterligare om kvinnlighet svarar hon att hon tycker det känns som att kvinnligt, eller tjejigt, är att man är så som killar tänker att en tjej skall vara.

### 6.5.1 Teoretiska reflektioner

Att som människa bli betraktad och bedömd av andra är något som alla tjejer vittnar om. Oavsett om man uttrycker sin kvinnlighet på rätt eller felaktigt sätt vittnar deras utsagor om att det blir följer i form av blickar och kommentarer, positiva som negativa. De positiva är något att sträva efter medan de negativa sänker självförtroendet och rubbar den egna självbilden. Detta är med Crona-Leandoers ord en form av maktdemonstration, som hela tiden gör kvinnan påmind om att

aldrig glömma sig själv, kvinnan bygger hennes identitet på hennes utseende vilket systemet fasthåller henne att göra (Crona-Leandoer, 1991). Att bli bedömd och erhålla kommentarer därefter går att koppla samman med det resonemang Öqvist (2009) för om att språkliga aktiviteter används som ett slags dominansmönster och på så vis synliggör maktrelationer och avvikande beteenden. Negativa kommentarer kring sin kvinnlighet, sitt sätt att vara och se ut uttrycker tjejerna en rädsla för. Därför bidrar detta även till begränsningar i på vilket sätt tjejerna iscensätter sig själva. Ambjörnsson beskriver Iris Youngs definition av ett objekt som något man äger, kan använda och manipulera (Ambjörnsson, 1998). Tjejernas kvinnlighet och deras kroppar blir i deras berättelser liktydigt med denna definition av objektet. Att hela tiden förhålla sig till den bedömning som sker runt tjejerna resulterar i att utseendet och kroppen är oerhört viktigt för tjejerna samt att det är något görbart. Björk (1997) hävdar att kulturen har skapat kvinnan som ser sig själv som ett objekt, hon är inte bara objektifierad i männens ögon. När tjejerna berättar blir det tydligt hur de tittar på och granskar sig själva 'utifrån'. Denna objektifiering går att förklara med det sätt varpå Bartky beskriver det som att det är kvinnan som, genom en process, blivit sin bästa bedömare. Bartky hävdar att självobjektifieringen disciplinerar kvinnokroppen till ett föremål som skall dekoreras för att bli vacker (Bartky, 1990). Som Ramona ovan beskriver så blir känslan av kvinnlighet så som män/killar anser att en tjej skall vara. Detta är något som går att koppla till Ambjörnssons diskussion om hur både Bordo och Young menar att den manliga blicken är internaliserad i västerländska kvinnors syn på och uppfattning om sina kroppar (Ambjörnsson, 1998). Att vara missnöjd med sin kropp och sitt utseende är något Ambjörnsson diskuterar kring. Hon menar att det i vårt samhälle ses tillhöra den kvinnliga personligheten att aldrig vara nöjd, att vilja förändra sitt yttre (Ambjörnsson, 2008). Samtidigt som flertalet tjejer beskriver att det hör till att klaga på sig själv och sitt utseende som tjej så ser de också kopplingar mellan att uttrycka sitt missnöje med att få positiva kommentarer och komplimanger. Tjejernas utsagor påvisar att då de i sociala sammanhang klagat på deras utseende, på kroppens utseende, blir responsen i form av komplimanger. Tjejerna får bekräftelse på deras utseende av omgivningen. Detta kan förklaras med Crona-Leandoers synsätt; att det är av mindre betydelse för tjejer hur de upplever sig själva än betydelsen av hur andra upplever dem (Crona-Leandoer, 1991).

## **6.6 Strävan efter omöjligheten och vägen dit**

Fanny: ”...å sen likom när man börja komma upp och allt börja växa..då undra man liksom..vad händer? Man vill ju liksom va så här.. jag vill liksom va liten..”

Melissa: ” ..man ska ha liksom en fast kropp, man ska ju inte ha typ celluliter; man ska inte ha en putmage.../...man känner ju att man inte räcker till när man ser bilder på liksom dom här

*affischerna från H&M.../...man vill ju se ut som dom!"*

Lovisa: *"jag tycker att jag själv är så här beroende av media eller så här..jag vill själv uppnå dom målen så det är ju ganska..."* (tystnad)

Emma: *"..jag vill inte va en sån som påverkas. Men jag tror att jag gör det ändå."*

Jenny: *"Jag tror det är mycket så bland tjejer liksom att man ska va så här modellsnygg hela tiden och smal å..ja allt sånt.../... det är klart att jag tänker mycket på det, hur jag ser ut och vad jag äter och så, så att jag inte ska bli tjock."*

#### **F: Vem eller vad tror du bestämmer det här som du måste leva upp till?**

Jenny: *"ja.. eh, men det e väl liksom alla runt omkring.../...det va mer när jag började gymnasiet så var mina kompisar där, dom va så här väldigt träningsinriktade och typ banta och sånt där.. eh.. så det har väl kommit mer då.../...men jag känner att jag liksom funkar men jag vill ändå va snyggare, typ."*

Melissa: *"det e väl normen typ att tjejer ska ha nedsläppt hår.../...alla prinsessor har nedsläppt hår"*

Då tjejerna är i en ålder då det skett en del plötsliga förändringar med kroppen är något som ofta nämnts. Ovan citat från Fanny handlar om då hon kom upp i ålder och allt började växa. Hon undrade vad som hände, då naturens gång gjorde sitt med kroppen, då hon hade en önskan om att fortfarande vara kroppsligt liten. Då vi bad Fanny förtydliga vad liten innebar menade hon inte kroppsstorlek i längd utan att vara liten och >smal<.

Under intervjun med Lovisa beskriver hon det kvinnliga idealet som något omänskligt. Det är medias retuscherade bilder på jättesmala modeller med brun hy och *allt det där*. Det är enligt Lovisa jättemånga tonårstjejer som mår dåligt över att de vill ha en kropp de egentligen inte kan få, inklusive hon själv. Möjligen en kropp de kan få med daglig ansträngning men en ansträngning som leder till ohälsosamhet i form av anorexia, säger Lovisa. Melissa berättar att anledningen till att så många tjejer tänker på kroppens utseende är att man vill känna sig nöjd, få ett bra självförtroende. Men då vi frågar henne när man blir nöjd är hennes svar att man förmodligen aldrig blir det. Det tycks vara så att det inte spelar någon roll hur mycket man än tränar och >tightar upp kroppen<, hur mycket man tänker på vad man äter, hur mycket eller naturligt man framhäver sina ansiktsdrag eller hur mycket man anpassar sina kläder till det kvinnliga modet. Detta görande är ändå inte något som blir tillräckligt bra, känslan av att vara nöjd infinner sig sällan. Man känner ändå, som Melissa beskriver, att man vill se ut som dom på affischerna. Den omöjlighet som vi kan skönja ur informanternas berättelser är strävan efter det ouppnåeliga ideal som lever runt och inom tjejerna. Detta ideal handlar om en perfekt kropp och ett perfekt yttre.

Emma är den tjej som tydligt poängterar att hon inte vill vara en sådan som strävar efter det perfekta yttre, för henne innebär det en kraftigare ansträngning att försöka undkomma påverkan angående

sitt yttre. För henne är det uttalat viktigt att sträva efter att insidan skall vara det som är av störst betydelse. Samtidigt skildrar hennes berättelse att det är i det närmaste oundvikligt att inte bli påverkad, att inte bry sig om de krav som finns och att inte sträva efter att uppnå dem.

### ***Vägen dit...***

Något som genomsyrar tjejernas diskussion om det kroppsliga idealet är vad de beskriver som sundhet. Man ska vara smal men inte sjukligt anorektisk. Det är inte fint, det är äckligt. Som Fanny poängterar: ”*man ska inte va pinnsmal liksom och typ bara ha ben*”. Man ska ta hand om sin kropp på det vis att man tänker på vad man äter och att man tränar. Det är som Lovisa säger bättre att skylda med att man åt knäckebröd till lunch än att man var på Mc Donalds. Att vara hälsosam är något som man ska förhålla sig till eftersom det genererar en kropp därefter. Det blir också något de förhåller sig till för att må bra själva som Ramona säger: ”*.jag vill ju inte va tjock liksom...för då mår jag ju dåligt själv alltså.*”. Alltså att vara sund och hälsosam innebär att vara smal.

En intressant iakttagelse vi gjorde under intervjuerna var hur svårt det var för tjejerna att tala om övervikt på ett neutralt sätt. Ord som tjock och fet förekom sällan istället nämnde man övervikt som en ohälsosam aspekt i fråga om kroppsform. Att säga till kompiserna att hon gått upp i vikt var otänkbart men att poängtera någons undervikt däremot var mer regel än undantag. Detta är något som Melissa belyser när hon berättar om sin tidigare ätstörning. Hon fick massor av uppmärksamhet när hon var som smalast och det var något som gjorde henne ”*peppad liksom.*” när hon gick upp i vikt så mådde hon dåligt för uppmärksamheten och de positiva kommentarerna uteblev. Ändå är det flera av tjejerna som säger sig tycka att det är fint med lite ”kvinnligt hull” och att man ska få se ut som man vill. Det intressanta i detta är att tjejerna talar om en sund kropp som ska var ”lagom” men det är ändå inte okej att ens ”för hälsans skull” säga till någon att den är för överviktig. Man ska inte vara pinnsmal men hellre det än tjock. En anledning till att man inte kommenterar övervikt kan handla om det som Ramona säger i sin intervju: ”*.folk kanske kommer i depression och går upp i vikt och sen kan man inte göra något åt det.*”. Att lägga på sig, eller gå upp i vikt är det ingen som vill göra. Däremot om någon är smal antas den personen ha gjort något för att uppnå detta eftersom det smala idealet är det alla strävar efter.

En annan väg mot ett perfekt yttre är den som handlar om att köpa. Lovisa berättar: ”*.om man har hudproblem så man bara köper och köper hudprodukter hela tiden.*”. Det krävs ganska många attiraljer för att framställa den perfekta ytan och inget av detta är gratis utan något de måste införskaffa. De ska ha rakhyvlar, smink, hårvårdsprodukter och dessutom gå på dyra gym allt för att komma så nära det ouppnåeliga idealet som möjligt.

### 6.6.1 Teoretiska reflektioner

Den idealiserade bilden av kvinnans utseende och hennes kropp beskriver tjejerna som smal på ett sunt sätt. Detta är något alla tjejer vi träffat överens om, det är även något de på lite skilda sätt strävar efter att uppnå- en smal och hälsosam kropp. De kan beskriva ett kvinnligt ideal så som media presenterar det för dem och även om de helst vill leva upp till detta så ser de svårigheterna för att inte säga omöjligheten i det. ” *Det borde ju inte vara så..*” säger tjejerna och berättar om en önskan att se modebilder med plus-size modeller och ”vanliga”. Som Frisell-Ellburg (1998) skriver så hänger kroppen samman med den kultur och det samhälle i vilket vi lever. Dagens ideal handlar om att ha en smal, vältränad och ungdomlig kropp vilket speglar de kulturella värderingarna om ungdomlighet, självständighet och självkontroll. Bartky (1990) nämner ett androgynt kroppsideal som snarare liknar en ung pojkes än en vuxen kvinnas som är eftersträvansvärt. Vidare beskriver Bartky (1990) kroppen som fiende som ett resultat av att det för de allra flesta faktiskt är omöjligt att uppnå detta fysiska ideal. Kluvenheten i tjejerna att vilja leva upp till idealet och att samtidigt veta att det antagligen inte går är tydlig. De vet att de för att leva upp till den kvinnliga normen förväntas sträva dit och på sätt och vis är strävan i sig själv implementerad i den kvinnliga identiteten.

Det är intressant att se hur tjejerna tydligt använder sig av ord som hälsa och sundhet för att beskriva den smala kropp de tränar efter att få. Att vara smal är lika med att vara hälsosam vilket innebär att motsatsen, att vara tjock, är det samma som osund och ohälsosam. Precis som Johansson (1999) skriver, så innebär en sund kropp inte en frisk kropp utan snarare en kropp som enligt rådande ideal *ser* sund ut. Därför uppfattas det bättre att äta knäckebröd än att gå på Mc Donalds eftersom vi alla vet vilken kropp som kommer av för mycket skräpmat. Att visa på att man aktivt väljer att ta hand om sin kropp genom att träna och tänka på vad man äter iscensätter man också bilden av sig själv som en kvinna med kontroll. Bordos resonemang (Bordo, 1993 se Amjörnsson, 1998) kring kontrollen av kroppen som bevis på en stark karaktär kan kopplas samman med den vilja tjejerna har av att visa upp sig själva som smala och hälsosamma. Resultatet av ett sådant resonemang är att en fet, överviktig eller mullig kropp presenterar ett misslyckande, en förlorad självkontroll och brist på karaktär. Ramonas exempel på hur övervikt kan kopplas samman med depression vittnar om hur hon ser övervikt som något som sker bortom kontroll. När tjejerna inte kan säga till någon att denne lagt på sig men obehindrat kan påtala om någon gått ner i vikt eller blivit för mager säger det något om synen på kroppen som en spegel av personligheten. När man ser på övervikt som en brist på kontroll och ett resultat av att man inte lägger manken till så säger det en hel del om hur man tänker om människan bakom övervikten. Detta skapar en förståelse bortom



ytans betydelse av om varför det är så viktigt att ha en smal kropp. Eftersom en kvinnas kropp är en smal kropp och att en kvinna förväntas vilja forma och göra sin kropp och sitt utseende blir jakten på den perfekta kroppen otroligt viktig i iscensättandet av sig själv som kvinna. Vidare så upplyses tjejerna hela tiden om att kroppen är något man kan förändra och omforma. Genom reklam och medias utannonserade tips på hur man blir smal och snygg lär man sig vilka de rätta verktygen är. På så vis skapas behovet av att köpa och konsumera produkter och preparat för att göra sin kropp och sitt utseende så bra som möjligt.

## 7. Slutdiskussion

I diskussionen som följer kommer vi att resonera och reflektera kring vad studiens material vill säga oss samt vad den kan komma att bidra med för andra. Vi kommer även att lyfta aspekter som vi funnit intressanta men som dock ej rymmer inom denna studies syfte och omfång.

Syftet med vår studie var att möta unga kvinnor för att utforska hur de iscensätter sin kvinnlighet genom kroppen och vilken mening de ger sitt iscensättande. Detta anser vi att vi med vår analys har uppnått genom att låta våra informanternas röster ge oss en bild av deras konstruktion av kvinnan. Att det är iscensättningar av olika slag det är frågan om har blivit väldigt tydligt. Dels ligger tydligheten i att de berättelser vi fått ta del av mycket väl går att förankra i teorin, samt att tjejerna själva uttrycker hur de aktivt gör och visar sig själva utifrån de roller som krävs av dem som unga kvinnor. Något som under vägens gång har visat sig för oss är vilken oerhörd kunskap tjejerna besitter. Det finns en stor medvetenhet om vad som passar sig och vad som inte gör det utifrån deras position som kvinna. Det finns även olika förväntningar på dem beroende på relationer, tid och rum. Ramona påpekar en intressant aspekt då hon säger att äldre människor förväntar sig mer att hon uppträder kvinnligt än andra. Därför gör hon sig också mer kvinnlig vid tillfällen som till exempel släktkalas. Enligt Ramonas sätt att se på detta verkar det vara en generationsfråga. Med Ramonas ord i bakhuvudet diskuterar vi kring huruvida det kan vara så att bilden av kvinnligt och manligt hör till olika generationer. Troligen kan det vara så att den äldre generationens föreställningar kring kvinnlighet skiljer sig avsevärt från hur en tjej i gymnasieålder uppfattar sin kvinnlighet. Gemensamt för alla generationer är ändå att det finns något som uppfattas som kvinnligt respektive manligt och som man härigenom förväntas förhålla sig till.

En annan frågeställning var även att utröna om det fanns några begränsningar i den individuella friheten kring kvinnlighet och kropp.

När vi pratar om idealbilder av tjejer kan de räkna upp hur många exempel som helst på hur man ska se ut. Långt hår, en smal och fast kropp, brunbränd, felfri hy, långa ögonfransar och hårfria, lina ben listan kan göras lång. Det man också måste vara medveten om är vilka kläder man väljer och hur man sminkar sig. Vad man äter och hur mycket. Tjejerna har också beskrivit hur de väljer att skratta och åt vad, vilka vänner man har och vad man väljer att göra på fritiden. Allt för att uppfylla de förväntningar och krav de anser sig ha.

Tydligt är att ytan spelar en stor och ganska avgörande roll när de ser på sig själva som kvinnor. Duger jag som jag är, duger jag som kvinna? Att ha lite dåligt självförtroende och att var kritisk mot sig själv ser de flesta som att det faktiskt är typiskt kvinnligt. Det är ganska självklart att prata om sitt utseende och sin kropp på ett negativt sätt. Man kan tycka att det borde vara lite svårt att inför oss, två främlingar, berätta om hur de strävar efter att bli smalare eller vill se ut som tjejerna på affischerna men det är något som tjejerna gör relativt obehindrat. Det förvånade oss en aning att tjejerna så öppet delgav oss tankar kring sina kropps- och utseendekomplex. Det verkar te sig naturligt för dem att prata på detta sätt om sig själva.

Vid första anblick upplevde vi tjejernas utsagor som en bekräftelse på våra egna föreställningar om människan som ofri. Allt de berättade och beskrev tycktes tyda på begränsningar i valfrihet och handlingsmöjligheter. Frågan är då: Upplever vi oss ofria varje gång vi står framför spegeln och tar på oss mascara? Under analysens gång blev det mer och mer tydligt för oss att svaret på frågan är nej! Ofriheten ligger inte i att ta på mascara eller att på annat sätt anpassa sig till den normativa femininiteten, begränsningar kommer först i samband med medvetenheten kring att våra val medför konsekvenser. Vissa konsekvenser så allvarliga att man blir betraktad som konstig- avvikande som kan resultera i exkludering. Detta visar hur medvetenheten kring konsekvenserna skapar upplevelsen av att vara ofri att välja själv.

Frågan om hur styrande de normer och värderingar som finns kring görandet av kvinnligheten är handlar inte, enligt Madsen (2006), om normernas kraft i sig själva utan om vilken mening och betydelse vi själva lägger i våra handlingar. Det är inte konstigt att normerna verkar på ett så effektivt sätt på ”våra” tjejer då konsekvenserna av att frångå dem ibland leder till känslan av misslyckande på olika nivåer. Det verkar handla om att anpassa sig så mycket som man känner att man mäktar med för att kunna se sig själv i ögonen genom den spegel de alla tittar i. Spegeln som visar bilden av dem som kvinna men också som människa.

I temat *få en bra kille och lära sig umgås med tjejer* (se 6.4) ser vi hur heteronormativiteten är etablerad i tjejernas vardag och i deras förståelse av världen. Vidare har vi kunnat se hur

könsmaktsystemet faktiskt finns och verkar i den värld vi lever. Den över- och underordning könsmaktsystemet livnär sig på är synlig även i sin enklaste form, då det kommer till görandet av kvinnlighet. Ett exempel på detta som tjejerna uttalar är; att killar är killar! Det förväntas ligga i deras natur att vara lite lortiga och hur som helst. Killar behöver inte förkläda sig i samma utsträckning som tjejer. På grund av detta behöver de heller inte ställa sig frågor som; tar min partner mig för den jag är, för så jag ser ut *egentligen*. Tjejerna beskriver hur de på kvällen innan de ska sova tvättar bort sitt smink – sin kvinnlighet. I de fall de har en kille som sover över väcks oroande tankar över att visa vem man är *egentligen*. Detta är något killar inte brottas med. Vi är medvetna om att det finns många föreställningar kring manlighet, vi menar inte med detta att män saknar känslor av att inte duga som de är. Däremot är saker som smink, vilket är en del av den kvinnliga majoritetens vardagliga görande, ett förställande och förskönande av sitt yttre. Detta förskönande för att dels uppfattas mot bakgrund av etablerade föreställningar om kvinnan samt att göra sig åtråvärd och gångbar inom den heterosexuella arenan.

Om medvetenheten kring dessa två starka strukturer, heteronormativiteten samt könsmaktsystemet, lyfts ovan ytan och isärhållandet av könen förlorar sin mening hävdar vi att möjlighet till förändring finns. Förändring i makt och resursfördelning skulle leda till en frihet i att kunna handla och vara en människa och inte bara ett kön. Iscensättandet av sig själv skulle inte behöva innebära en iscensättning av en kvinnlighet vi inte kan identifiera oss med eller vill leva upp till.

En brist med vår studie som vi vill uppmärksamma är att vi enbart utgått ifrån ett genusperspektiv och inte tagit andra identitetsskapande kategorier i beaktande. Vi har även sett att andra studier kring kvinnlighet och kropp ofta använder ett genusperspektiv kopplat till ett annat perspektiv så som tex. klass eller sexualitet. Kring detta anser vi att genom att koppla antingen klass eller sexualitet till genus döljer man andra sociala kategorier vilka inverkar på hur man iscensätter sig som kvinna och vilken mening det får för individen. Däremot ser vi att studiens omfång begränsar oss till att endast förhålla oss till ett genusperspektiv eftersom vi inte vill knyta genus till enbart ett annat perspektiv, då det är något vi förhåller oss aningen kritiska till.

Ytterligare ett tema vi hade kunnat ha i analysen är hur alla de tjejer vi träffat resonerar kring hur det borde vara. Dessvärre hade det varit lite att frångå våra frågeställningar och denna studies syfte. Alla uttrycker åsikter som slutar meningen med ”*Men det borde ju vara...*” Detta *borde* är uttryck för hur de egentligen anser att det borde vara lika; lika för tjejer och killar. Flera informanter antyder att det är kulturen som formar människan. Då Emma talar om att viss kvinnlighet sitter i hjärnan uttrycker hon sig: ”*jag tror att det finns samma sak hos män och killar, men det e bara det att det heter manlighet där istället.../...bara det att det yttrar sig lite olika..men det är ju bara för att det ser ut som det ser ut, samhället, och då blir man ju lite olika...*”

Detta visar på att det finns en medvetenhet hos tjejerna och en önskan om att det skulle vara lika, en möjlighet att bara vara sig själv. De uttrycker att det är konstigt att det är som det är, de säger sig inte kunna utröna varför eller hur de skulle kunna göra på annat sätt. Vi ser att tjejerna har en medvetenhet kring att de iscensätter sig och varför de gör det, inom ramarna för den normativa femininiteten, könsmaktsystemet och den heterosexuella normen. Däremot är dessa strukturer i sig själva osynliga för dem. Vi kan också se att de tjejer vi mött har en mycket större medvetenhet än vad vi själva hade i den åldern. Intressant i detta är att det inte är mer än tio år sedan vi själva var där, så något har hänt. Skulle man ta tillvara på denna medvetenhet och synliggöra den i sitt sammanhang skulle möjlighet skapas för tjejerna att kunna lyfta blicken. Skulle detta då leda till att attityder kring kvinnlighet, manlighet och skillnad förändrades? Vi tror det.

För oss har detta varit en personlig resa och en process som under hela uppsatstiden pågått inom oss. Vi har under resans gång vänt och vridit på vår egen förförståelse, våra föreställningar och på teorin. Denna uppsats har givit oss ny kunskap. För oss har det inneburit att vi kunnat lyfta blicken och se vår egen iscensättning av kvinnlighet samt våra egna förgivettaganden. Tydligt har blivit hur vi gör oss själva inom den existerande könsmaktsordningen. Vi har börjat ifrågasätta vår egen roll i ett upprätthållande av ett system som bygger på över- och underordning. Tjejerna har under intervjuerna ofta påtalat att det de säger låter så dumt och tråkigt >ytligt<. Något som under studiens gång uppenbarat sig för oss är att koncentrationen och fixering av kroppen inte är en konsekvens av att vi lever i en yttlig värld. Tjejernas resonemang pekar istället på att kroppen och utseendet är en symbol för den egna identiteten. Som, bland andra, Bengs (2002) lyfter så använder vi kroppen till att berätta vilka vi är eller vilka vi vill vara och uppfattas som. Detta förklarar varför människans yta fyller en så viktig funktion.

Vi finner att det hade varit intressant att göra liknande studie på killar kring deras upplevelser av manlighet samt hur de ser på kvinnlighet. Detta eftersom våra informanter ofta börjat prata om skillnader mellan könen och deras olika förutsättningar. Det hade även funnits en poäng med att intervjua killar om deras syn på kvinnlighet då tjejerna har tydliga föreställningar om hur de tror att killar ser på och vad de förväntar sig av dem.

Vi hoppas att vi med vår uppsats och med hjälp av informanternas röster kunnat bidra till att vidga medvetenheten hos unga kvinnor samt människor i stort. Vi har erfarit att teorier kring genus och samhällsliga maktstrukturer är relativt svårtillgängliga och kräver en del av sina läsare. Därför hoppas vi att vi lyckats skapa en mer tillgänglig beskrivning av befintlig teori samt begrepp.

Vi tror att kunskap om hur genus hindrar oss att leva våra liv på lika villkor är en viktig del i det socialpedagogiska arbetet. Eftersom strukturerna kring manligt och kvinnligt är bland de starkaste ramverk vi har att förhålla oss till. Vi önskar även att resultatet av denna studie kan vara till hjälp för oss som socialpedagoger och andra som arbetar med människor inom det sociala fältet. En hjälp till att se och möta människan och dennes handlingar bortom könets gränser.

*”.... så här **är** det... **Men** det borde egentligen vara så här!” Ramona, 17 år*

## 8. Referenslitteratur

- Ambjörnsson, F (2008). *I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Stockholm: Ordfront förlag
- Ambjörnsson (1998). *Med kroppen som fiende. Om fem unga tjejers upplevelse av kropp och identitet. I: Behag och begär. Kulturella perspektiv på kroppens, intimitetens och sexualitetens transformationer*. Gerholm, L (1998) red. Stockholm: Carlssons bokförlag
- Andersson, Å (2003). *Inte samma lika. Identifikationer hos tonårsflickor i en multietnisk stadsdel*. Stockholm/Stehag : Symposion
- Backman, J (1998). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur
- Bartky, S, L (1990). *Femininity and domination. Studies in the phenomenology of oppression*. London: Routledge
- Bergström, G & Boréus, K (red.) (2005). *Textens mening och makt : metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Björk, N (1997). *Under det rosa täcket. Om kvinnlighetens vara och feministiska strategier*. Stockholm: Wahlström&Widstrand
- Bryman, A (1997). *Kvantitet och kvalitet i samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur
- Butler, J (2007). *Genustrubbel: feminism och identitetens subversion*. Göteborg: Daidalos
- Crona-Leandoer, Å (1991). *Bakom spegeln- om utseende och kvinnokamp*. Stockholm: Prisma
- De Beauvoir, S (2002). *Det andra könet*. Stockholm: Norstedts
- Elvin-Nowak, Y & Thomsson, H (2003). *Att göra kön*. Stockholm: Albert Bonniers förlag AB
- Frisell-Ellburg, A (1998). *Jakten på den perfekta näsan. I: Behag och begär. Kulturella perspektiv på kroppens, intimitetens och sexualitetens transformationer*. Gerholm, L (1998) red. Stockholm: Carlssons bokförlag
- Giddens, A (2003). *Sociologi*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Gothlin, E (1999). *Kön eller genus*. Göteborg: Nationella sekretariatet för genusforskning
- Hirdman, Y (2003). *Genus: Om det stabila föränderliga former*. 2. uppl. Malmö: Liber
- Johansson, A (1999). *Elefant i nylonstrumpor. Om kvinnlighet, kropp och hunger*. Göteborg: Anamma
- Kvale, S (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lalander, P & Johansson, T (2001). *Ungdomsgrupper i teori och praktik*. Stockholm: Studentlitteratur
- Madsen, B (2006). *Socialpedagogik- Integration och inklusion i det moderna samhället*. Lund: Studentlitteratur

Rosenberg, T (2002). *Queerfeministisk agenda*. Stockholm: Atlas

Skeggs, B (2000). *Att bli respektabel*. Göteborg: Daidalos

Smith & Osborn (2003). *Interpretative phenomenological analysis*. I: *Qualitative psychology: a practical guide to research methods*. Smith, J. (red). London: Routledge

Öqvist, A (2009). *Skolvardagens genusdramaturgi: En studie av hur femininiteter och maskuliniteter görs i år 5 med ett särskilt fokus på benämningar som hora och kärring*. Luleå: Universitets tryckeriet

#### **Tidsskrifts artiklar:**

Bengs, C (2002). *Smärt och smidig eller stor, stark och stilig. Om ungdomars syn på den egna kroppen och på vad som påverkar den*. I: *Locus*, nr 4/02 årgång 14, s. 32-43. Institutionen för individ, omvärld och lärande vid lärarhögskolan i Stockholm

Göthlund, A (2002). *Den frånvarande kroppen. Dagens bildkultur och unga kvinnors identitetsskapande*. I: *Locus*, nr 4/02 årgång 14, s. 4-18. Institutionen för individ, omvärld och lärande vid lärarhögskolan i Stockholm

Hernwall, P & Lundmark, S (2006). *Kroppen som marknadsplats. Konstruktionen av kropp bland unga människor*. I: *Locus*, nr 1/06 årgång 18, s. 32-47. Institutionen för individ, omvärld och lärande vid lärarhögskolan i Stockholm

#### **E-källor:**

Vetenskapsrådet (2002). ISBN:91-7307-008-4. Tryck: Elanders Gotab. Tillgänglig: [www.vr.se](http://www.vr.se) Senast uppdaterad: 2010-04-16

## 9. Bilagor

### 9.1 Brev till gymnasierektorer



Informationsbrev

Uddevalla, 2010-04-06

Hej!

Vi är två tjejer, Theréce och Kristin, som läser sista terminen på socialpedagogiska programmet vid Högskolan Väst i Trollhättan. Vi står i inför att skriva vår C-uppsats som är det slutliga arbetet innan examen.

Varför vi tar kontakt med Er är att vi skulle få möjlighet att komma i kontakt med ett antal elever på Er skola. Detta för att vi ska göra en studie som kommer att handla om hur unga kvinnor uttrycker sin kvinnlighet genom kroppen. Det tillvägagångssätt vi tänkt använda oss av är intervjuer.

Vår avsikt är inte att genomföra dessa intervjuer på tjejnans skoltid. Vi tar kontakt med Er då vår förhoppning är att skolan är en bra arena för att få kontakt med tjejer i den ålder vi anser vore bäst lämpad för vårt uppsatsarbete.

Syftet med vår studie är att vi vill synliggöra och belysa vilka normer och värderingar som finns kring hur man iscensätter sig som ung kvinna idag. Vi ska med utgångspunkt från den feminina kroppen försöka ringa in vad unga kvinnor själva uppfattar som typiskt kvinnligt och hur detta påverkar dem som individer.

Att skriva en C-uppsats innebär till största del en läroprocess för oss själva som blivande socialpedagoger. Uppsatsen kommer även att publiceras på Högskolan Västs databas och kommer på så vis bli tillgänglig för allmänheten. Vi förhåller oss till de forskningsetiska regler som finns kring studier om människor. Dessa innebär bl.a. att skydda individers integritet och anonymitet. De människor som deltar i studien kommer därav att avidentifieras och givetvis har de alltid rätt att avbryta sitt deltagande. Detta informationsbrev är avsett till Er som förstahands informant. De tjejer som har intresse av att delta kommer att få ett eget informationsbrev.

Vi önskar komma i kontakt med 5-6 tjejer som har ett intresse av att dela med sig av sina erfarenheter kring att vara ung kvinna. De tjejer som skall delta i studien bör vara 16-20 år.

Har Ni möjlighet att vara oss behjälpliga med detta är vi mycket tacksamma.

Med vänliga hälsningar Kristin och Theréce

Kristin Andreasson  
[kristin.andreasson@student.hv.se](mailto:kristin.andreasson@student.hv.se)  
Mobilnr. xxx

Theréce Ottosson  
[therece.ottosson@student.hv.se](mailto:therece.ottosson@student.hv.se)  
Mobilnr. xxx

Handledare :  
Anna Johansson, lektor i sociologi, Högskolan Väst.  
[anna.johansson@hv.se](mailto:anna.johansson@hv.se)



## 9.2 Brev till informanterna



Informationsbrev

Uddevalla, 2010-04-26

Hej!

Vi vill först börja med att tacka dig för att du visar intresse!

Nedan följer information som är viktigt att du tar del av innan våra intervjuer påbörjas.

Vi är två tjejer, Theréce och Kristin, som läser sista terminen på socialpedagogiska programmet vid Högskolan Väst i Trollhättan. Vi ska skriva en C-uppsats som är en del av vår utbildning. Vår avsikt med att träffa dig och lyssna till dina erfarenheter är för att vi ska göra en studie som kommer att handla om kvinnlighet. Vi vill göra en intervju med dig och ställa frågor om dina erfarenheter av att vara tjej och hur du ser på kvinnlighet.

Uppsatsen kommer att publiceras på Högskolan Västs databas och kommer på så vis bli tillgänglig för allmänheten. Vi förhåller oss till de forskningsetiska regler som finns kring studier om människor. Dessa innebär bl.a. att skydda individers integritet och anonymitet.

Du som deltar i studien kommer därför att göras anonym i texten. Du har även rätt till att, när helst du vill, avbryta din medverkan. Om du efter intervjun känner dig tveksam till något du sagt; om du vill tillägga något eller ångra information så är du välkommen att höra av dig till oss.

Under intervjun kommer vi att spela in samtalet på bandspelare. Detta gör vi för att vi lättare skall kunna föra ett samtal, för att undvika att behöva anteckna det som sägs. Även för att det skall vara till hjälp för oss att komma ihåg. Det är endast vi, Kristin och Theréce, som kommer att lyssna på det inspelade. Banden kommer omgående efter studiens slut att raderas.

Vi ser mycket fram emot att träffa dig!

Med vänliga hälsningar Kristin och Theréce

Kristin Andreasson  
[kristin.andreasson@student.hv.se](mailto:kristin.andreasson@student.hv.se)  
Mobilnr. xxx

Theréce Ottosson  
[therece.ottosson@student.hv.se](mailto:therece.ottosson@student.hv.se)  
Mobilnr. xxx

Handledare :  
Anna Johansson, lektor i sociologi, Högskolan Väst.  
[anna.johansson@hv.se](mailto:anna.johansson@hv.se)

### 9.3 Intervjuguide

**1) Vad innebär det för dig att vara tjej?**

- *T.ex. för o nackdelar*
- *När får det betydelse för dig att du är tjej?*
- *Är det något du reflekterar över?*

**2) Vad är kvinnlighet? Och vad är det inte?**

- *Kroppen, rörelser, beteenden...*
- *Varför? På vilket sätt? Har du några exempel?*
- *Finns det något typiskt kvinnligt?*

**3) Finns det tillfällen då du känner dig mer kvinnlig/okvinnlig?**

- *Varför?*
- *Omständigheter?*
- *Vardag/fest?*

**4) Kan man vara kvinna och samtidigt vara okvinnlig?**

- *Hur?*
- *Omständigheter?*
- *Hur ser du på det?*

**5) Är utseende och kropp något som är viktigt för dig?**

- *Varför/varför inte?*

**6) Hur tror du andra ser på kropp och utseende?**

- *Har du något exempel du tänker på?*

**7) Vem beträffar vad som är kvinnligt kring kropp och utseende?**

- *Du själv*
- *Andra t.ex. media, föräldrar, kompisgrupp?*
- *Tjejer*
- *Killar*

**8) Hur påverkas du personligen av att förhålla dig, på det ena eller andra sättet, till vad som anses vara kvinnligt?**

**9) Vad betyder kropps-utsmyckning för dig?**

- *Smink, hår, smycken, kläder, piercing, tatuering etc.*

**10) Vad tror du skulle hända om du bröt *ditt* kvinnliga mönster?**

- *Hur tror du det skulle uppfattas av andra?*
- *Positivt/negativt?*

## 9.4 Utdrag transkription

I (skratt) *ok.. eh..liksom så här mjukt.. rent.. asså så här stilrent..jag vet inte vad jag ska säga men eh... ja... eh...gud va svår fråga... men d e så här .. d e så här kontroll.. ordning o reda och.. snyggt o prydligt o så liksom...eh...ja å så här väldigt mkt strukturerat å koll på allting o sen att man e omtänksam e väldigt kvinnligt tycker jag...å se ur ett annat perspektiv... o bry sig liksom.. om alla liksom o se på ett annat sätt.*

F *Om du skulle beskriva egenskaper eller saker, vad som helst, som inte e kvinnligt...vad skulle d va då?*

I *eh.. slarvigt eller slarvighet liksom.. eh och handla innan man tänker eller så här göra först o tänka sen... eh för d känns som att tjejer ofta mer tänker igenom först innan dom gör d.. inte handla lika mkt på impuls o..*

F *om man går till saker som kropp o rörelser eh... förstår du... utseende... vad e kvinnligt i det?*

I *ja... mm.. utseendemässigt så e d väl att man liksom e fräschare, renare... eh asså om man ser en tjej som e väldigt välklädd o så.. då lägger man inte så himla mkt märke till d... eh.. om hon skulle va liksom slaffsigt klädd så här lite mer slapp så lägger man nog märke t d mer än om d hade vart en kille... för att d e ok bland killar o va liksom slapp å... o så här inte bry sig om yts... utsidan å så...på sig själv ... för d skulle nog märkas mer på en tjej än på en kille... (tyst)*

F *mmm.... (tyst)*

I *å sen liksom tjejer tar inte lika mkt plats när d gäller kroppspråket å så eller när dom bara e... som killar gör... tycker inte jag...*

F *har du nåt exempel.... så jag bara kan få en bild framför mig av hur du tänker..?*

I *mmm... jag vet inte vad ja ska säga men asså ... när man står i en grupp typ... med blandat tjejer o killar då.. så här... killarna tar stor plats (höjer rösten visar rörelser) o dom pratar högt å.. gör stora gester... tjejerna kanske står lite mindre å (kryper ihop) säger inte... riktigt lika mkt så... tar inte lika stor plats...*

F *å d e kvinnligt beteende då tänker du?*

I *ja...*

F *skulle d va okvinnligt om man va tvärtom då?*

I *Ja... d...ja vet inte vad jag ska... ja.. fast samtidigt så måste man ju stå på sig lite för att man ska få sin vilja hörd... eller igenom... så ja vet inte riktigt... d e väl lite kluvet kanske...*

F *mmm... eh... jo .. finns det tillfällen då du känner dig mer kvinnlig... eller okvinnlig?*

I *eh.. ja d asså d måste d väl göra på nåt sätt... men ja vet inte riktigt när ja känner mig som mest kvinnlig liksom...eh..jo men a när man e så här uppklädd när man sminkar sig o gör sig iordning o så e man så här...snygg...då känner man sig kvinnlig.. å sen om man vart ute o tränat eller.. å kommer hem så här svettig o äcklig typ...då känner man sig inte så himla kvinnlig...d känns himla ofräscht o äckligt... (skratt)*

**Högskolan Väst**  
**Institutionen för individ och samhälle**  
**461 86 Trollhättan**  
**Tel 0520-22 30 00 Fax 0520-22 30 99**  
[www.hv.se](http://www.hv.se)